

ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ

Α Γ Ω Γ Η

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

- ◆ «ΔΙΕΛΘΩΜΕΝ ΔΗ ΕΩΣ ΒΗΘΛΕΕΜ...»
- ◆ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗ Ή: Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΜΑΘΗΤΗΣ, ΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ
- ◆ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΚΑΙ ΙΔΕΩΔΕΣ ΖΩΗΣ,
- ◆ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΠΙΕΣΗΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ, Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΣΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
- ◆ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ

Περιεχόμενα

147

«ΔΙΕΛΘΩΜΕΝ ΔΗ ΕΩΣ ΒΗΘΛΕΕΜ...»

Τοῦ κ. Ἰω. Μαρκότση 145

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗ Ἡ: Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΜΑΘΗΤΗΣ, ΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

Τῆς κ. Ζωῆς Γκενάκου 147

ΣΧΟΛΙΑ 152

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΙΔΕΩΔΕΣ ΖΩΗΣ.

Ἀπό τό ἔργο τοῦ Friedrich Foerster,
Schule und Charakter 154

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΠΙΕΣΗΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΣΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Τῆς κ. Μαρίας Δ. Συναίδου 156

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ

Τῆς Συντάξεως 163

ΠΕΤΡΑΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΟΤΗΤΑ

Τοῦ κ. Ἀθανασίου Ἰ. Ἀναστόπουλου 166

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 168

ΕΙΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ 169

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ 169

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΤΟΥΣ 2017 171

156

163

ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Ἦργανο τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν
Ἐγκριμένο ἀπό τό Ὑπουργεῖο Παιδείας, Ἀριθμός Ἐγκρ. 1717/15.2.1952
Ἰδρυτής: **Ἰ. Θ. Κολιτσάρης** (†1989)

Ἐκδότης - Ἰδιοκτῆτης: **Χ.Ε.Ε.Α.**

Καρύστου 14, 105 61 Ἀθήνα, Τηλ.-Fax: 210 32.27.100

Ἰπεύθυνος σύμφωνα μέ τό νόμο καί ἐπιμελητής ἐκδόσεως:

Ἰωάννης Μαρκότσης, Διαγόρα 35, 153 44 Γέρακα, Τηλ.: 210 66.12.399

Διευθύνεται ἀπό Συντακτική Ἐπιτροπή

Δημιουργικό - Ἐκτύπωση

«Λυχνία Α.Ε.»

Ἀνδραβίδας 7, 136 71 Χαμόμυλο Ἀχαρνῶν

Τ. 210 3410436, F. 210 3425967 • www.lyhnia.com, info@lyhnia.com

Τιμή τεύχους **1,50€**

Ἐτήσια συνδρομή: Ἐσωτερικοῦ-Κύπρου 10€, Ἐξωτερικοῦ 20€ • 25\$

Ἀθήνα - Δεκέμβριος 2017

ΟΔΗΓΙΕΣ: Ἐπιστολές, συνεργασίες, ἐπιταγές, βιβλία καί ἄλλα ἔντυπα νά στέλνονται στό γραφεῖο
τῆς Χ.Ε.Ε.Α., Καρύστου 14, 10561 Ἀθήνα.

• Τό Γραφεῖο εἶναι ἀνοικτό κάθε ἐργασίμη ἡμέρα ἀπό 9 π.μ. ἕως 1 μ.μ.

Τεύχη τοῦ περιοδικοῦ πωλοῦνται στό βιβλιοπωλεῖα τῆς «ΖΩΗΣ» στήν Ἀθήνα καί σέ ἄλλες
ἐπαρχιακές πόλεις, καθώς καί στό γραφεῖο τῆς Χ.Ε.Ε.Α. στήν Ἀθήνα.

• Ἡ δημοσίευση τῶν ἀρθρῶν ἐγκρίνεται ἀπό τή Συντακτική Ἐπιτροπή. Μή δημοσιευμένα
ἄρθρα δέν ἐπιστρέφονται. Ἡ Συντακτική Ἐπιτροπή διατηρεῖ τό δικαίωμα νά συντομεύει τά
κείμενα ἢ νά δημοσιεύει τμηματικά τά μακρά κείμενα. Γι' αὐτό πρέπει τά ἀποστολλόμενα
ἄρθρα νά μῖν υπερβαίνουν τίς 6-8 σελίδες. Στό περιοδικό δημοσιεύονται ἐργασίες σχετικές
μέ θέματα Παιδαγωγικῆς καί Διδακτικῆς, ἄλλα καί μέ ἱστορικά ἢ ἄλλα ἐπίκαιρα θέματα.
Ἦσοι θέλουν παρουσίαση τοῦ βιβλίου τους, παρακαλοῦνται νά ἀποστέλνουν δύο ἀντίτυπα,
ἓνα γιά ἀπλή ἀγγελία καί γιά τή βιβλιοθήκη τῆς Ἐνώσεως καί ἄλλο γιά τόν μέλλοντα νά
κάμει τήν βιβλιοπαρουσίαση. Ἡ Συντακτική Ἐπιτροπή ἔχει τό δικαίωμα νά μῖν ἐγκρίνει
τή δημοσίευση βιβλιοκρισιῶν γιά βιβλία ἄσχετα μέ τό περιεχόμενο καί τή γραμμή τοῦ
περιοδικοῦ. Τήν εὐθύνη γιά τά δημοσιευμένα κείμενα φέρουν οἱ συγγραφεῖς τους.

ΚΑΛΑ
ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ!

ΚΑΛΗ ΚΑΙ
ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΗ
ΧΡΟΝΙΑ!

«Διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεέμ...» (Λουκ. 2, 15)

Τοῦ κ. **Ἰω. Μαρκότση**, Θεολόγου, Δ/ντῆ Λυκείου

Στὴν ἱστορική διήγηση γιὰ τὴ Γέννηση τοῦ Κυρίου, ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, περιγράφει τὴν ἐμφάνιση τοῦ ἀγγέλου στοὺς ἀγραυλοῦντες ποιμένες, καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς μεταφορὰ τοῦ μηνύματος (εὐαγγελισμοῦ) περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος. Τοὺς ἀναφέρει τὰ τεκμήρια τῆς ἀναγνωρίσεώς Του (σημεῖα) καὶ ἀκολουθεῖ ἡ αἴνεση καὶ ἡ δοξολογία τοῦ τεχθέντος ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου ἀλλὰ καὶ πληθῆος στρατιᾶς ἀγγέλων.

Μέ τὴν περάτωση τῆς δοξολογίας καὶ αἰνέσεων αὐτῆς, καὶ τὴν ἀποχώρηση τῶν ἀγγέλων, οἱ ἔκθαμβοι ποιμένες ὑπὸ τὸ καθεστὼς τῆς πρωτόγνωρης καὶ ἀνεπανάληπτης κυριολεκτικῆς ἐκπλήξεως, ὅπως εἶναι εὐνόητο, συζητοῦν, προβληματίζονται καὶ διερωτῶνται γιὰ τὸ περιστατικό. Καὶ σὰν νὰ πρόκειται γιὰ κοινή σκέψη πού τοὺς ἔχει ὑποβάλλει ἡ θεϊκὴ καὶ ἀγγελικὴ παρέμβαση, λένε μεταξύ τους: «διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεέμ» δηλαδὴ «ἄς περάσουμε τὴν παρεμβالόμενην πεδιάδα καὶ ἄς πᾶμε στὴ Βηθλεέμ καὶ ἄς δοῦμε τί τέλος πάντων εἶναι αὐτὸ πού μᾶς μετέφερε ὁ Κύριος καὶ Θεὸς διὰ τοῦ ἀγγέλου».

Καὶ ὅπως συνεχίζει τὴ διήγηση ὁ εὐαγ. Λουκᾶς, «ἦλθον σπεύσαντες» (στ. 16).

Νὰ λοιπὸν μιὰ πρόταση-ἐντολὴ-ἀπόφαση πού πρέπει νὰ πάρει κάθε Χριστιανὸς καὶ νὰ τὸ πεῖ στὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό¹ «διέλθω δὴ ἕως Βηθλεέμ». Δέν εἶναι ἀναγκαῖο νὰ περιμένει μέχρι νὰ ἀνεύρει καὶ ἄλλους συνοδοιπόρους. Καλὸ θὰ ἦταν, ἀλλὰ δέν εἶναι καὶ ἀπαραίτητο.

Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ περιλαμβάνει μερικά

σημαντικὰ βήματα.

1^{ον}. Ἡ ἀπόφαση «διέλθωμεν ἢ διέλθω», σημαίνει ὅτι ὅταν πάω πρὸς κάπου, κάτι ἀφήνω πίσω μου στὸ σημεῖο ἀφειρησίας.

Οἱ ποιμένες, ὅπως λέγει καὶ ὁ στίχος τοῦ μνηολογίου τῆς 25^{ης} Δεκεμβρίου, ἄφησαν τὸ ποίμνιό τους, τὰ ζωντανὰ πού εἶχαν πρὸς ἐκτροφή, τὴν εἰσοδηματικὴ τους πηγὴ δηλαδὴ. Γράφεται χαρακτηριστικὰ στὸ μνηολόγιο: «ποιμνὴν ἀφέντες τὴν ἑαυτῶν ποιμένες, ἰδεῖν καλὸν σπεύδουσι Χριστόν ποιμένα».

Δέν τὸ ἐγκατέλειψαν γιὰ πάντα, ἀλλὰ καὶ δέν ὀχυρώθηκαν πίσω ἀπὸ τὴν ἀναγκαῖα ἐργασία τους, ὡς ἄλλοθι γιὰ νὰ ἀδιαφορήσουν. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ μέ κάθε χριστιανὸ τῆς κάθε ἐποχῆς. Στὴν γνωστοποίηση ἢ ἀποκάλυψη σ' ἑμᾶς τοῦ γεγονότος τῆς θεϊκῆς ἐπιφανείας πρέπει νὰ ἀφήσουμε στὴν ἄκρη τὰ ἔργα πού θεωροῦμε ἀναγκαῖα. Δέν σημαίνει λοιπὸν ἐγκατάλειψη καὶ ἀνευθυνότητα, ἀλλὰ παραχώρηση προτεραιότητος στὸ «δῶρο» πού μᾶς ἐπιφυλάχθηκε. Θὰ ἔχουμε ὅλο τὸν χρόνον νὰ ἐπιστρέψουμε καὶ νὰ συνεχίσουμε. Ἡ ἀνάγκη τῆς προσωπικῆς ἐμπειρίας καὶ βιώσεως τοῦ γεγονότος εἶναι σημαντικότερη ἀπὸ τὴν σχολαστικὴ ἑνασχόληση μέ τὰ ἐπαγγελματικὰ καὶ βιοτικά.

Ἡ ἀπόφαση γιὰ «μετάβαση» στὴ Βηθλεέμ, σημαίνει ὅτι «ἀποκόπτομαι» προσωρινὰ ἀπὸ τὸ παρελθόν μου, ἀφήνω κάτι πίσω μου. Κάτι ἰδιαίτερα σημαντικό πού σχετίζεται ἄμεσα μέ τὴν ὑπαρξή μου.

2^{ον}. Τὸ «διέλθω» σχετίζεται ἄμεσα μέ τὴν διέλευση ἀπὸ κάτι. Ὑπάρχει μιὰ ἀναλογία, μιὰ συγγένεια μέ τὴν ἔννοια τῆς «διαβάσεως» τῶν ἱσραηλιτῶν ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα. Καὶ ἐκεῖ ὑπῆρξε μιὰ ἀποκοπή, μιὰ ρήξη, μιὰ ἐγκατάλειψη τοῦ παρελθόντος. Μπορεῖ νὰ διαφέ-

1. Ὅπως σημειώνει ὁ ἀείμνηστος Λεβ Ζιλέ (ψευδ.: ἕνας μοναχὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ανατολῆς), «ὁ Ἰησοῦς γεννιέται γιὰ τὸν καθένα ἀπὸ τοὺς βοσκούς. Ἡ γέννησή Του παραμένει γιὰ τὸν καθένα μᾶς ἕνα γεγονός πολὺ προσωπικό», στὸ: Ὁ Ἰησοῦς. Ἀτενίζοντας τὸν Σωτῆρα, ἐκδ. Ζωή, Ἀθῆναι 1961, σελ. 12.

ρουν αυτές οι δύο περιπτώσεις ως προς τις συνέπειες, αλλά όλα υπακούουν στις αναφορές των «προτυπώσεων» δηλαδή των σημείων.

Έτσι λοιπόν, τό νά περάσει ό κάθε ποιμήν αλόγων ζώων, κάθε άνθρωπος λογικός, κάθε αναζητητής τής αληθείας στήν έναντι Βηθλεέμ σχετίζεται μέ τό πέρασμα, τή διέλευση από έναν κόσμο πρό Χριστοῦ, σέ έναν κόσμο όχι μετά, **ἀλλά μέ Χριστό**. Δηλαδή όχι μόνο ιστορικά, ἀλλά κυριολεκτικά.

Σημαίνει νά περάσει τά ένδιάμεσα έμπόδια, τήν πεδιάδα τοῦ κλαυθμῶνος, μέ ὅλους τούς κινδύνους πού αὐτό συνεπάγεται. Διότι ἡ μετάβαση στή Βηθλεέμ δέν εἶναι μιᾶ ἀπλή ὑπόθεση. Οἱ κίνδυνοι πού γιά τόν καθένα εἶναι διαφορετικοί ἔχουν αντιμετώπιση. Αὐτό ἐξαρτᾶται ἀπό τό πῶς μεταβαίνει κανείς. Ἀτομικά ἢ συλλογικά. Ἄλλοι κίνδυνοι ἐλλοχεοῦν στό ἀτομικό καί ἄλλοι στό συλλογικό. Τό «ἀτομικῶς διαβαίνειν» ἔχει τόν κίνδυνο, τόν φόβο τῆς ἀπελπισίας καί τοῦ πανικοῦ, ἐν τέλει δέ τήν ἔλλειψη νοήματος. Οἱ συλλογικοί ἔχουν τήν πλημμελή προετοιμασία, ἀφοῦ καθένας συνήθως τήν ἀναμένει ἀπό τούς ἄλλους, τήν σύγκρουση ἐγωισμῶν καί τήν ἐσωστρεφή συμπεριφορά.

Ἡ Βηθλεέμ τῶν προσδοκιῶν μας ὅμως εἶναι ἐκεῖ καί μᾶς περιμένει ὁ Ἰησοῦς «ἐν τῇ φάτνῃ». Μᾶς γεμίζει διαχρονικά εὐλογίες γιά τή «διέλευση» τῆς πεδιάδας τοῦ μεσοδιαστήματος. Ἡ προσευχή, τά μυστήρια, ἡ ποιμαντική καί συμβουλευτική τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι τά δῶρα τῆς χάριτος τοῦ «ἐν σπληναίῳ τεχθέντος». Χωρίς αὐτά δέν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νά φτάσει στήν Βηθλεέμ.

3^{ον}. Ὁ εὐαγ. Λουκᾶς, δέν ἀφήνει περιθώριο γιά παρεξηγήσεις καί παρερμηνεῖες σχετικά μέ τό τί ἐπακολούθησε τήν ἀπόφαση τῶν ποιμένων. Δέν ἔμειναν μᾶς λείει σέ μιᾶ ἀπόφαση («διέλθωμεν») ἀλλά ἡ ἐπίταση καί ἔνταση τοῦ ρήματος μέ τό «δῆ», ὅτι ἡ ἀπόφαση αὐτή πού ἐλήφθη πρέπει νά ἐκτελεστεῖ ἄμεσα, τώρα, ἐσπευσμένως², ὀλοκληρώθηκε μέ τή μετοχή τοῦ ρήματος σπεύδω (=σπεύσαντες). Χωρίς χρονοτριβή, χωρίς ἀτέρμονες συζητήσεις,

χωρίς κωλυσιεργίες, ἔσπευσαν στήν Βηθλεέμ. Κατ' ἀναλογίαν συνέβη ὅ,τι συμβαίνει μέ ὅλους σήμερα. Λέμε πῶς δέν ἔχουμε χρόνο, δέν προλαβαίνουμε, ἀλλά ἂν συμβεῖ κάτι ἔκτακτο στήν οἰκογένειά μας πάντα βρίσκουμε τρόπο νά βροῦμε χρόνο. Τό μήνυμα τῶν ποιμένων εἶναι ὅτι γιά τά μεγάλα ὑπαρξιακά γεγονότα, γιά τήν συνάντηση μέ τόν Σωτῆρα τοῦ κόσμου, πάντα ὁ ἀναγκασμένος ἄνθρωπος βρίσκει χρόνο. Μόνο ὅποιος δέν θέλει δέν βρίσκει.

Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Ἡ ἀνωτέρω ἀλήθεια δέν εἶναι ἔξω ἀπό τήν διδακτική πράξη καί τή σχολική ζωή. Οἱ διδάσκοντες, θεολόγοι καί λοιποὶ εκπαιδευτικοὶ πρωτοβάθμιας καί δευτεροβάθμιας Ἐκπ/σης εἶναι ἀναγκαῖο νά δείχνουν τήν Βηθλεέμ, καί τόν ἐκεῖ γεννηθέντα Σωτῆρα τοῦ κόσμου.

Μιᾶ ἐκκοσμικευμένη προσέγγιση, καθαρὰ φολκλορικοῦ χαρακτήρα, πού σχετίζεται μέ τόν Χριστό τοῦ «μύθου καί τοῦ ἐμπορίου», ἀλλά όχι μέ τόν Χριστό τῆς ἱστορίας, δέν ἐμπνέει τούς μαθητές μας, λίγους ἢ πολλούς ἀδιάφορο, νά πάρουν ἀπόφαση στή ζωή τους νά «διέλθουν ἕως Βηθλεέμ».

Μιᾶ ἐκκοσμικευμένη προσέγγιση, φτάνει στά ὅρια παγανιστικῶν ἢ νεοπαγανιστικῶν ἀντιλήψεων καί δοξασιῶν, πού δέν ἀναπαύουν τήν ψυχή καί τίς ἀνάγκες τῆς παιδικῆς καί ἐφηβικῆς ψυχῆς πού διψᾷ γιά τήν καθαρῆ ἀλήθεια, γιά ἀνώτερα ἰδανικά καί σχέση μέ τήν Ἀλήθεια.

Μιᾶ ἐκκοσμικευμένη προσέγγιση, ἀποκρύπτει τίς πραγματικές εὐλογίες τῆς προσωπικῆς μετοχῆς μέ τόν Σωτῆρα καί μέ τήν ἐπιφανειακή τυπικότητα ἀπομακρύνει τή νέα γενιά ἀπό Αὐτόν πού ἔφερε τήν ὄντως Εἰρήνη στόν κόσμο, καί ἀποκόπτει τήν νέα γενιά ἀπό τή δοξολογική ἀναφορά τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ πού ἀναπαύει καί γαληνεύει ψυχές.

Γι' αὐτό τό χρέος τῶν πιστῶν ἐκπαιδευτικῶν εἶναι μεγάλο γιά τήν ἐπάνοδο τῶν ἐορτῶν αὐτῶν στήν πραγματική τους σημασία.

2. Βλ. Τρεμπέλα Παν., Ὑπόμνημα στό κατά Λουκᾶν, σελ. 96.

Λογοτεχνία καί άγωγή ή: Ο σύγχρονος μαθητής, τό λογοτεχνικό κείμενο καί ό εκπαιδευτικός

Της κ. Ζωής Γκενάκου, Καθηγήτριας Πανεπιστημίου

1. Ο σύγχρονος μαθητής

Τό παιδί στό σχολείο παρουσιάζει σήμερα δύσκολα καί ιδιόμορφα προβλήματα, όπως, **άδυναμία συγκεντρώσεως, έλλειψη ένδιαφέροντος**. Δείχνει άγουρογερασμένο διανοητικά μέ τίς **έτερόκλητες γνώσεις**, έχοντας χάσει πολύ νωρίς τόν δικό του κόσμο, τόν κόσμο του δημιουργικού παιχνιδιού, τής ξενοιασιάς καί τής περιέργειας.

Μέ τήν **πετρωμένη από τήν τηλεόραση φαντασία**, μέ τίς **άκαιρες άπομυθοποιήσεις**, μέ τή **ύπεραφθονία έξηγήσεων**, δέν άπιδιάζει μέ τίποτε, δέν θαυμάζει τίποτε.

Ο λόγος του, έπηρεασμένος καί από τόν λόγο των είκονογραφημένων περιοδικών, είναι **άποσπασματικός**, χωρίς **σαφήνεια** καί πληρότητα, **συνθηματικός**.

Τά σχολικά βιβλία συχνά ένισχύουν τήν τυποποιημένη δουλειά καθοδηγώντας μέ έντολες όπως: συμπληρώστε κατά τό παράδειγμα, άπαντήστε κατά τό παράδειγμα. Η γραπτή έκφραση ως ανάπτυξη, ως συνέχεια, ως συμπλήρωση, δέν επιδιώκεται στό περισσότερα σχολικά βιβλία. Η έκφραση του παιδιού δέν είναι πηγαία καταγραφή συναισθημάτων, κρίσεων, έντυπώσεων.

Πάντα ή γλωσσική έκφραση, προφορική ή γραπτή, έδειχνε τήν συνισταμένη του μορφωτικού επιπέδου του παιδιού. Τό παιδί

σήμερα δύσκολα παρακολουθεί ενεργητικά τό μάθημα. **Χάνει** όλο καί περισσότερό τό **ένδιαφέρον**, τό **θαυμασμό**, τήν **δρεξη**. Άν στίς έπισημάνσεις αυτές προσθέσουμε καί τίς δυσκολίες που δημιουργούνται μέ τήν παρουσία κάποιων ξενόγλωσσων παιδιών που επιδεινώνουν τήν ήδη προβληματική κατάσταση, έχουμε τό στίγμα μιας σημερινής σχολικής τάξης, τόσο στην πρωτοβάθμια όσο καί στή δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Σ' αυτά τά άδιέξοδα τής άγωγής, που σήμερα έχουν πάρει έφιαλτικές διαστάσεις, ό **έκπαιδευτικός** για νά **προκαλέσει τό ένδιαφέρον** καί νά **παρακινήσει σε δημιουργική παρακολούθηση**, πρέπει νά **βρεί τό δρόμο τής καρδιάς**.

Σ' αυτή τήν **αναζήτηση**, ποικιλόμορφη βοήθεια μπορεί νά βρεί καί στό **λογοτεχνικό κείμενο**.

2. Τό λογοτεχνικό κείμενο

α) Η τέχνη του λόγου στην παράδοσή μας

Τό έλληνόπουλο στην άρχαία Έλλάδα μεγάλωνε μέ τήν ποίηση του Όμήρου. Αυτό ακριβώς έπισημαίνει ό Έλύτης μέ τό στίχο,

«πού ξέρει όλον τόν Όμηρο
γι' αυτό άντέχει άκόμα».

Ἀργότερα στό θέατρο προσφερόταν ἡ παιδεία ἀπό τό μονοπάτι τῆς τέχνης. Τά μεγάλα παιδευτήρια τῆς ἀρχαιότητος ἦταν τά θέατρα, ὅπου ὁ πολίτης προβληματιζόταν γιά τά μεγάλα θέματα τῆς ζωῆς, ὅπως πόλεμος ἢ εἰρήνη, νόμος ἀνθρώπινος ἢ θεῖος, ἀγνότητα ἢ ἄνομος ἔρωτας κ.τ.λ.

Στά χρόνια τοῦ Βυζαντίου ἡ ὕμνογραφία, στό πνεῦμα τῆς καινούριας θρησκείας, μόρφωνε τούς πιστούς μέ τήν ποίηση πού συνταιριασμένη μέ τό μέλος ἀντικατέστησε τά χορικά τῆς ἀρχαίας τραγωδίας.

Κείμενα πεζά, ὅπως οἱ λόγοι τῶν πατέρων, ἐμπνέουν μελωδούς, ὅπως στό τροπάριο τῶν Χριστουγέννων ὁ Ρωμανός ὁ Μελωδός παίρνει τόν πρῶτο στίχο ἀπό λόγο τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζινοῦ.

Ἡ τέχνη τοῦ λόγου ἀποτελεῖ προτεραιότητα καί κατά τή χριστιανική περίοδο. Καί στή μακραίωνη σκλαβιά τῆς τουρκοκρατίας καί ἐνετοκρατίας τό δημοτικό τραγούδι ἀπ'

τό νανούρισμα ὡς τό μοιρολόι, συνόδευε ὅλα τά γεγονότα τῆς ζωῆς, κράταγε ζωντανή τήν ἱστορική μνήμη, διατηροῦσε ἀγρυπνο τό ἀγωνιστικό φρόνημα καί ἐνέπνεε τά ἰδανικά τῆς φυλῆς. Γι' αὐτό καί δέν ἐκπλήσσει τό γεγονός ὅτι ὁ Σεφέρης στήν ὁμιλία του, κατά τήν ἀπονομή τῶν βραβείων Νόμπελ, ὡς ὕψιστο δείγμα ὑψηλῆς τέχνης ἀνέφερε ἕνα μοιρολόι ἀπό τή Χίο.

Συνταιριασμένο τό δημοτικό τραγούδι μέ τόν πεζό λόγο – παραμῦθι, μύθους, εὐτράπελες ἱστορίες, αἰνίγματα κ.ἄ. – ἀποτελοῦσε μιὰ παιδεία πού διασκέδαζε, παρηγοροῦσε, ἐνέπνεε καί μόρφωνε τό νέο ἄνθρωπο.

Ἄλλωστε τό δημοτικό τραγούδι καί οἱ ὕμνοι τῆς ἐκκλησίας ἦταν τά μόνα μουσικά ἀκούσματα πού εἶχε τότε τό ἑλληνόπουλο.

Ὁ σκοπός δέν ἦταν ἀπλῶς ἡ παιδεία τοῦ νέου ἀνθρώπου ἀλλά ἡ **Ἑλληνικότητα** αὐτῆς τῆς παιδείας. Ἑλληνικότητα πού δήλωνε τί πρέπει νά εἶναι πρῶτο καί τί δεύτερο

στή ζωή. Διδασκόταν τό έλληνόπουλο από τή λαϊκή παράδοση, τήν άρετή, τήν τιμή, τό χρέος, τό φιλότιμο, τήν φιλοξενία, τήν ανθρωπιά, τό άκοίμητο πάθος γιά τή λευτεριά. Τί άξιζε στή ζωή και τί ήταν κίβδηλο ό λαός τό δίδασκε μέσα άπ' τή λαϊκή λογοτεχνία.

Παράλληλα, άπ' τό νανούρισμα άκόμα, φύτευε στήν ψυχή τοῦ παιδιοῦ τήν πίστη στήν όρθοδοξία. Διότι ήταν γνωστό ότι χωρίς τήν όρθοδοξία χανόταν κι ό έλληνισμός, όπως άποδεικνυόταν σ' όλα τά χρόνια τής σκλαβιάς, όπου τό αίμα τών νεομαρτύρων ζωογονούσε τήν ελληνικότητα. Καί σέ όποια σχολεία λειτουργούσαν στά χρόνια τής δουλείας, άκούσαν τά παιδιά στή λογοτεχνική γραφή, όπως μαρτυροῦν δύο έκδόσεις τών χρόνων εκείνων μέ ποιητικά πρωτόλεια τών μαθητῶν, τό «Άνθη εὐλαβείας» (1708) και τό «Άνθη νεοθαλῆ και νεόδρεπτα» (1766).

Ἡ άναφορά στό ρόλο τής τέχνης τοῦ λόγου στήν παράδοση μās δείχνει, α) τή θέση τοῦ λογοτεχνικοῦ λόγου στήν παράδοσή μας, β) τήν ελληνικότητα αὐτοῦ τοῦ λογοτεχνικοῦ λόγου. Διερωτᾶται κανείς, μήπως τό λογοτεχνικό κείμενο σήμερα, μέ τή σφραγίδα τής ελληνικότητας, μπορεί νά δείξει στό δάσκαλο ένα δρόμο γιά νά στηρίξει, νά νοηματοδοτήσει και νά εμπνεύσει τό σχολικό μάθημα;

β) Τό λογοτεχνικό κείμενο στό σχολείο

Ο εκπαιδευτικός έξοικειώνει τά παιδιά μέ τά σωστά άκούσματα σέ ποίηση ή πεζό, πού διηγείται ή διαβάζει. Ἐπιτυγχάνει:

1. Ξύπνημα τοῦ νοῦ μέ τή λεκτική καλλιέργεια.

2. Μέ τό λογοτεχνικό κείμενο καλλιεργείται ή έκφραση, ή παρατήρηση, ή σκέψη.

3. Μέ τόν πλοῦτο τής γλώσσας περνάει ή αίσθηση τής άρμονίας και ό ρυθμός, στοιχεῖα πολύτιμα γιά τή γλωσσική καλλιέργεια.

4. Τό παιδί μαγεμένο από τήν όμορφιά χειραγωγείται πρὸς τή γνώση μέ έναν τρόπο πρωτόγνωρο και μαγνητίζεται άπ' τό βιβλίο πού κρύβει τέτοιους θησαυρούς.

5. Μέ τό λογοτεχνικό κείμενο τό παιδί ψυχαγωγείται και κοινωνικοποιεῖται προσεγγίζοντας τούς άλλους και συγχρόνως διαφοροποιεῖται άπ' αὐτούς, ενῶ έκτονώνει και τά τυχόν άρνητικά του συναισθήματα. Τό λογοτεχνικό κείμενο κάνει ευχάριστη και έλκυστική τή διδασκαλία, βοηθάει στό δέσιμο τών μαθημάτων, προωθεῖ τή σχολική δουλειά μέ πρωτοτυπία, ζωντάνια, φρεσκάδα και άποτελεσματικότητα. Κάνει εὐλπιο και ευχάριστο τό τυπικό μάθημα.

6. Άποκτᾶ ό μαθητής γνήσιο δημοκρατικό φρόνημα, διότι οί ιδέες υποβάλλονται διακριτικά πρὸς έπιλογήν και δέν επιβάλλονται.

7. Μακριά από «έντολές» και «πρέπει» τό παιδί βιώνει τί σπουδαίο πράγμα εἶναι νά μπορείς νά θαυμάζεις, νά χαίρεσαι τό έλεύθερο φτερούγισμα τής φαντασίας και νά διαλέγεις. Προετοιμάζει έφήβους μέ θέση και άποψη στά προβλήματα τής εποχῆς, άνοίγει πνευματικούς όρίζοντες.

Γράφει ή Π. Δέλτα στόν Δελμουζο.

«Σκοπός μου... νά κάμω τά σημερινά ελληνόπαιδα νά σκεφθοῦν και άν εἶναι δυνατόν νά ξυπνήσω μέσα τους όμορφα και μεγάλα ιδανικά»¹.

Κριτήρια έπιλογῆς

Τό λογοτεχνικό κείμενο πρέπει νά τό διακρίνει:

- Ἡ σωστή και πλούσια γλώσσα, «μέ φανατισμό στό ὕφος, στό ήθος και στό λόγο», όπως γράφει ή συγγραφεύς Τατιάνα Σταύρου.

- Ἡ δομή τοῦ κειμένου νά προσελκύει στήν άνάγνωση.

- Νά έχει χιοῦμορ κατανοητό.

- Νά έντυπωσιάζει και νά προβληματίζει.

- Νά προβάλλει ὑγιή πρότυπα.

1. Δέλτα Π., *Άλληλογραφία*, έπιμ. Λευκοταρίδη, έκδ. Ἐστία, Άθήνα 1956, σελ. 205.

- Νά υπηρετεῖ τήν ἀλήθεια.
- Νά μὴν ἔχει αὐτοσκοπὸ τήν ἐπικαιρότητα, τήν προβολή.
- Νά ξυπνᾷ αἰσθήματα καὶ ἰδέες, νά προβάλλει ἰδανικά, ντυμένα μέ τόν μανδύα τῆς τέχνης, μέ ὕφος ἀπλό ἀλλά ὄχι ἀπλοϊκό.
- Τό κείμενο μέ τρόπο εὐχάριστο, διασκεδαστικό, παιχιδιάρικο νά ἐμπνέει πάνω ἀπ' ὅλα **ἐλληνικότητα**.

Γράφει ἡ Π. Δέλτα στὸν Παλαμά: Προσπάθησα «νά κάμω κάτι ἐλληνικό, μέ ἐλληνικές ἰδέες, σ' ἐλληνικό περιβάλλον»².

Αὐτὴ ἡ ἐλληνικότητα κατὰ τὴ Δέλτα βασίζεται σέ δύο ἄξονες. Στὴν καλλιέργεια τῆς ἱστορικῆς μνήμης καὶ τήν βιωματικὴ ὀρθοδοξία. Γράφει σ' ἓνα τῆς γράμμα χαρακτηριστικά.

«Ελληνισμός καὶ ὀρθοδοξία εἶναι συνώνυμες ἐθνικές ἐκφράσεις. Ἡ Πόλη χωρὶς τὴν Ἁγιά-Σοφιά δέν ἔχει νόημα καὶ ἡ ἱστορία τοῦ Σουλίου εἶναι ἀτελείωτη χωρὶς τὸν Σαμουήλ»³.

Τό κατάλληλο λογοτεχνικό κείμενο, ποίηση ἢ πεζό, γιά ψυχαγωγία ἢ γιά γνώση, στό πλαίσιο ὄλων τῶν μαθημάτων προσφέρεται μέ διαφορετικούς τρόπους πού ἔχουν σχέση μέ τὴν ἡλικία τῶν μαθητῶν καὶ τό μορφωτικό ἐπίπεδο τῆς τάξεως.

Χρησιμοποιοῦμε διάφορες τεχνικές, ἀνάλογα μέ τό μάθημα, α) γιά νά ἀκούσει τό παιδί, β) γιά νά μιλήσει, γ) γιά νά γράψει, δ) γιά νά δημιουργήσει πολλαπλά πυροδοτώντας τὴ φαντασία του. Προτείνουμε κάθε φορά καὶ ἄλλη δραστηριότητα.

1. Νά τελειώσουν μιά ἱστορία.
2. Νά προσθέσουν ἓνα ἐπεισόδιο.
3. Νά περιγράψουν ἓναν ἥρωα τοῦ βιβλίου.
4. Νά γράψουν ἓνα γράμμα στό συγγραφέα, ἀληθινὸ ἢ φανταστικό.
5. Νά διαφημίσουν στὴν τηλεόραση τό βιβλίο.

2. Ὅπ. π., σελ. 22.

3. Ὅπ. π., σελ. 87-88.

6. Νά κάνουν ἓνα καινούριο ἐξώφυλλο.
7. Νά παίξουν τό ρόλο τοῦ ἀγαπημένου ἥρωα.
8. Νά πάρουν φανταστικὴ συνέντευξη ἀπ' τόν συγγραφέα.
9. Νά παίξουν μιά σκηνὴ τοῦ βιβλίου.
10. Νά παίξουν ἓνα παιχνίδι τοῦ βιβλίου.

Στὴν α' τάξη ἀρχίζουμε δείχνοντας μιά εἰκόνα τοῦ βιβλίου.

Τό παιδί χωρὶς νά τό ἀντιληφθεῖ ἀσκεῖται στό τρίπτυχο, κατανόηση, ἔκφραση, δημιουργικό γράψιμο.

Διαλέγουμε σύντομα, καλογραμμένα κείμενα πού νά ἀναφέρονται:

1. Σέ σύγχρονα προβλήματα.
2. Νά ἔχουν στοιχεῖα ἀπὸ τὴν παράδοσή μας.
3. Κείμενα πού νά μιλοῦν γιά τίς ὁμορφιές καὶ τὴν ἱστορία τοῦ τόπου τους.
4. Κείμενα πού νά ἀπαντοῦν στά μεταφυσικά προβλήματα τῶν παιδιῶν.
5. Κείμενα πού νά εὐχαριστοῦν καὶ νά διασκεδάζουν.
6. Κείμενα πού τονώνουν τό ὀρθόδοξο βίωμα.
7. Κείμενα ἀπὸ τὴν ἱστορία μας.

Στὴν ἐποχή μας, μέ τὴν ἀνάπτυξη τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας σέ αὐτόνομο κλάδο, ἔχει πλούσιο ὕλικό ὁ ἐκπαιδευτικός. Γιά νά διδάξει π.χ. ἀπὸ τό Νηπιαγωγεῖο ἀκόμη, συστηματικά τό γλωσσικό μάθημα ἔχει στή διάθεσή του ὁ ἐκπαιδευτικός κείμενα, σέ ποίηση ἢ πεζό πού σχετίζονται μέ ἓνα γραμματικό φαινόμενο, ὅπως π.χ. τίς σύνθετες λέξεις. Ἐπενδύοντας ὅλες τίς δραστηριότητες τῆς ἡμέρας μέ τά κείμενα αὐτά ἐπιτυγχάνει τὴ μετάδοση τῆς γνώσης μέ τρόπο χαρούμενο, διασκεδαστικό καὶ ἀφομοιώσιμο.

Παράλληλα πολὺ ἀξιόλογη βοήθεια μπορεῖ νά βρεῖ γιά ὅλα τά μαθήματα ὅπως τὴν

ιστορία, τά θρησκευτικά, τή γεωγραφία, τους ύπολογιστές, κ.ά.

Έτσι ακολουθώντας τήν διατεταγμένη ύλη, σέ κάθε τάξη **ἀναπλάθει τό καθημερινό γνωστικό ἀντικείμενο** μέ τό πολύχυμο ύλικό τῆς λογοτεχνίας, **γιά ἀφόρμηση, γιά ἔμπνευση, γιά κατανόηση, γιά εὐκολη ἀπομνημόνευση.**

3. Ὁ Ἐκπαιδευτικός

Ὁ ἐκπαιδευτικός σήμερα γιά νά ἀντιμετωπίσει τίς δυσκολίες πού παρουσιάζει ἀφ' ἑνός τό σύγχρονο ἑλληνόπουλο, νά βρεῖ ἀφ' ἑτέρου ἕνα δρόμο φιλικό μέ τό ξενόγλωσσο παιδί πού ἤλθε στήν τάξη του, **πρέπει ν' ἀπευθυνθεῖ πρῶτα στήν καρδιά τους.** Ὁ παραδοσιακός τρόπος διδασκαλίας δέν κατορθώνει συχνά νά προκαλέσει καί νά ἐνεργοποιήσει τό ψυχικό καί διανοητικό δυναμικό τοῦ μαθητῆ. Σήμερα πρέπει **νά ἐνθουσιάσει, νά γοητεύσει, νά συγκινήσει,** γιά νά βρεῖ πρόσφορη γῆ ὁ σπόρος τῆς γνώσεως. Νά **ἐξάψει** τή φαντασία τοῦ παιδιοῦ γιά ὅ,τι ἑλληνικό κι ἔτσι νά δημιουργήσει ἐνδιαφέρον.

Ὁ ἐκπαιδευτικός πρέπει τό μάθημα σήμερα νά τό ἀναδημιουργήσει σέ νέες συντεταγμένες καί νά μή μείνει ἐγκλωβισμένος ἀποκλειστικά στά σχολικά βιβλία. Ὁ δάσκαλος σήμερα μπορεῖ χρησιμοποιώντας ὑποστηρικτικά τό λογοτεχνικό κείμενο νά κεντρίσει τό ἐνδιαφέρον, νά γοητεύσει μέ τό ρυθμό καί τήν ὁμορφιά, νά καλυτερεύσει τό γλωσσικό αἶσθημα τῶν παιδιῶν καί νά ἐμπεδώσει τή γνώση. Γιά νά τό πετύχει αὐτό ὁ ἐκπαιδευτικός πρέπει πρῶτα νά ἀναζωογονεῖται ὁ ἴδιος μέ τόν πολυδύναμο χυμό τοῦ λογοτεχνικοῦ λόγου. Διότι πῶς νά προσφέρει τήν ὁμορφιά τοῦ λόγου καί νά γοητεύσει ὅταν ὁ ἴδιος ἔχει παραδοθεῖ στήν καθημερινή ρουτίνα, τίς πολλές ὑποχρεώσεις, τά ἀδιέξοδα προβλήματα;

Ἰσχύει συχνά καί γιά τόν ἐκπαιδευτικό

αὐτό πού ἔγραφε ἡ Π. Δέλτα, ὅτι φοβᾶται μήπως περάσει τήν κούρασή της στά παιδιά.

Ὁ δάσκαλος διαβάζει γιά νά βγαίνει ἀπ' τό δικό του τέλμα. Ἡ οὐσία τοῦ θέματος εἶναι νά συνειδητοποιήσει τί πολύτιμη βοήθεια γιά κείνον πρῶτα, γιά τούς μαθητές ὕστερα, μπορεῖ νά προσφέρει τό κατάλληλο λογοτεχνικό κείμενο. Ὅσο διαβάζει γιά τόν ἑαυτό του ὁ δάσκαλος, τόσο πιο ἀπλόχερα θά προσφέρει στήν τάξη καί θά συνδέει τόν μαθητή μέ τόν κόσμο τοῦ βιβλίου, ὅπου θά βρῖσκει ἀπαντήσεις καί στά δικά του διλήμματα.

Ὁ ἐκπαιδευτικός πρέπει πρῶτα νά ἀναζωογονεῖται ὁ ἴδιος μέ τόν πολυδύναμο χυμό τοῦ λογοτεχνικοῦ λόγου.

Διαβάζοντας ὁ δάσκαλος **δημιουργεῖ κριτήρια, ἐπιλέγει, ξεχωρίζει** κείμενα καί συγγραφείς πού μπορεῖ νά ἀξιοποιήσει. Ὅταν νοιώθει ἀνεπαρκῆ τόν λόγο τόν δικό του, τόν συμπληρώνει ἢ τόν ἀντικαθιστᾷ μέ ἕνα ποίημα, μέ μιᾶ ἱστορία, μέ ἕνα παραμῦθι, γιά ψυχαγωγία, γιά γνώση, γιά παρηγοριά κι ἐλπίδα.

Εἶναι ἀνάγκη ὁ ἐκπαιδευτικός νά συνειδητοποιήσει τί πολύτιμη βοήθεια γιά κείνον πρῶτα, γιά τά παιδιά ὕστερα, μπορούν νά προσφέρουν τά σωστά λογοτεχνικά ἀναγνώσματα, τά ὁποῖα, ὅπως ὑποστηρίζει ἡ συγγραφεύς Τ. Σταύρου μπορούν «*νά θρέψουν τήν ψυχή, νά χορτάσουν τήν φαντασία τοῦ παιδιοῦ καί μαζί νά τό διασκεδάσουν. Καί κρυφά νά τό διδάξουν*»⁴.

4. Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά, 30 χρόνια παρουσία στό παιδικό Βιβλίο (1958-1988), Δρώμενα 1988, x.x.

ΣΧΟΛΙΑ

I. ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Μέ την έναρξη του Σχολικού Έτους, από αρχές Οκτωβρίου, επανεμφανίστηκε τό φαινόμενο των καταλήψεων των Δημοσίων Σχολείων, κυρίως των Λυκείων και σπανιότερα των Γυμνασίων. Πράγματι, άπορεί κάθε έχέφρων πολίτης τής χώρας μας, γιατί ή πολιτεία έδω καί 30 σχεδόν χρόνια πού έχει άρχισει αυτός ό νεοβαρβαρισμός δέν έχει βρει τρόπο νά τόν άντιμετωπίσει.

Δέν είναι μόνο ότι ή πλειοψηφία τών μαθητών στερεΐται ένα έννομο άγαθό πού μέχρι πρίν λίγες δεκαετίες ήταν δυσεύρετο ή κόστιζε πάρα πολύ, αλλά κυρίως τά δύο παρεπόμενα τών καταλήψεων, δηλαδή ό άποσυντονισμός τών μαθητών από τήν «σχολική» ρουτίνα ή «σειρά» καί οί μεγάλες καταστροφές σέ σχολικό έξοπλισμό, πού έχουν ως συνέπεια τήν δαπάνη καί άνάλωση χρημάτων όχι για έμπλουτισμό μέ σύγχρονο τεχνικό καί ήλεκτρονικό έξοπλισμό, αλλά για έπισκευή κτηρίων καί άναπλήρωση στοιχειωδών υποδομών πού ήδη υπάρχουν, όπως π.χ. θρανίων, καθισμάτων, πινάκων κ.λπ.

Έτσι λοιπόν έδω καί τριάντα χρόνια, κανείς ύπουργός Παιδείας δέν ένεργοποίησε τίς προβλεπόμενες διαδικασίες καί τήν έφαρμογή του ύφιστάμενου νομικού πλαισίου.

Μάλιστα δέ, άπ' ό, τι πληροφορούμεθα από έν ένεργεία εκπαιδευτικούς, ή βασική έρώτηση τών προϊσταμένων άρχών, είναι «γιατί» κάνουν κατάληψη οί μαθητές, ποιά είναι τά «αιτήματά» τους, πού δείχνει ότι ύπάρχει μιά λανθανούσα βάση κατανόησης ή νομιμοποίησης τών πράξεων αυτών. Διερωτάται όμως κάθε καλόπιστος, τί νόημα έχει αυτό τό έρώτημα. Άν ήταν ένα σπάνιο γεγονός, πρωτοφανές, θά είχε ίσως κάποια βάση τό έρώτημα αυτό. Άν συνέβαινε

σέ ένα σχολείο μιάς περιφέρειας «άραιά καί πού», θά δικαιολογούσε κάποιος τό έρώτημα, στήν λογική βάση ότι κάποια άστοχία είτε τής κεντρικής διοίκησης, είτε του συγκεκριμένου σχολείου νά ήταν τό κίνητρο καί ή αίτια.

Όταν όμως όπως σημειώσαμε, επί τριάντα σχεδόν χρόνια, κάθε χρόνο, σχεδόν τά ίδια σχολεία, τήν ίδια άκριβώς περίοδο μέ τήν ίδια διαδικασία ύποκίνησης, δηλαδή πρόσκληση οργανωμένων ομάδων μαθητών για σύσκεψη καί οργανωτική καθοδήγηση, ποιός έχει λόγο νά ζητά τόν «λόγο» καί τά «αιτήματα»;

Άν ή Πολιτεία ρωτά για τά αιτήματα, άπορούμε πώς δέν τά έχει ήδη μάθει έδω καί τόσα χρόνια μέ τόσες καταλήψεις. Πώς δέν έχει έμπεδώσει τήν ίδια «ξύλινη» γλώσσα τών ίδιων κομματικών οργανώσεων. Νομίζουμε ότι όλοι οί ύπεύθυνοι έχουν συμφιλιωθεί μέ τήν ιδέα ότι οί καταλήψεις είναι μιά έτήσια έθιμοτυπία. Καί άρνούνται νά τήν σταματήσουν. Παρά τό ότι τό κόστος τους είναι ύψηλό, φέρονται άποφασισμένοι νά συμφιλιωθούν μέ τό τελεουργικό αυτό, άγνωστο (;) γιατί.

Άπόδειξη δέ τής ύποκρισίας όλων για τήν άντιμετώπιση του φαινομένου, άποτελεί τό γεγονός τής επανόδου τών Σχολείων πού καταλαμβάνονται στήν κανονικότητα, χωρίς τήν επίλυση κανενός εκ τών αιτημάτων-στίς περιπτώσεις πού τέτοια έστω καί σπανίως υποβάλλονται. Συμβαίνει δέ τίς περισσότερες φορές, νά τελεί ένα σχολείο υπό κατάληψη, καί νά συνεδριάζουν κάποιοι αυτόκλητοι εκ τών μαθητών, για τά ποιά αιτήματα θά επικαλεστούν γι' αυτήν (aposteriori).

Συμβαίνει επίσης τά όσα αναφέρονται ως αίτια τών καταλήψεων, νά είναι άσχετα μέ τήν μαθητική ζωή καί τήν συγκεκριμένη σχολική μονάδα, νά είναι πολιτικολογία συγκεκριμένων πολιτικών χώρων, πείθοντας έτσι καί τόν πλέον κακόπιστο, ότι κόμματα πολιτικά καί παρα-

φυάδες αὐτῶν, ἐκπαιδεύουν ἕναν μελλοντικό στρατό στελεχῶν καί τόν προετοιμάζουν εἰς βάρους τῆς σχολικῆς ζωῆς. Ἐπιπλέον δέ, λειτουρ-

γοῦν ἐχθρικά ἔναντι τῶν συμμαθητῶν τους, οἱ ὁποιοί στηρίζουν τό μέλλον τους στήν παροχή τῶν γνώσεων πού τό Σχολεῖο προσφέρει.

2. ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ

Ὅπως πολλοί ἀναγνώστες μας ἐπισημαίνουν, ἐνῶ τό περιοδικό μας καί ἡ Ἐνωσή μας ἔχουν δώσει μάχες γιά τό μάθημα μέχρι καί τό πολύ πρόσφατο παρελθόν, δέν ἔχουμε τοποθετηθεῖ γιά τό ἐσχάτως προκύψαν θέμα μέ τό μάθημα καί κυρίως μέ τά «βιβλία» ἢ «Φακέλους» τοῦ μαθήματος καί μέ τό νέο πρόγραμμα.

Πράγματι, ἐπιλέξαμε ἐνσυνειδήτως μέχρι τώρα νά μήν τοποθετηθοῦμε. Ὁ λόγος εἶναι ἀπλός. Διαβλέπουμε μιά ἔνταση καί μιά ὑποδαύλιση παθῶν μεταξύ τοῦ θεολογικοῦ κόσμου καί πιστεύουμε ὅτι αὐτή ἡ κατάσταση δέν πρόκειται νά ὠφελήσει σέ τίποτα κατά τήν ΠΑΡΟΥΣΑ ΣΥΓΚΥΡΙΑ. Εἴμαστε πεπεισμένοι ὅτι δέν ὠφελεῖ σέ τίποτα ἕνα ΣΧΙΣΜΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ. Δέν ὠφελεῖ σέ τίποτα νά ἀναλωθοῦμε δάκνοντας ὁ ἕνας τόν ἄλλο. Ἐχουμε τήν ἐντύπωση ὅτι πρέπει νά ἀκολουθήσουμε τήν ὁδὸ τῆς συνέσεως καί τῆς μετριοπάθειας. Αὐτῆς, ὅπως ἡ Ἐκκλησία μας διά τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου της ἐξέφρασε, λέγοντας ὅτι θά ἀποτιμηθεῖ στό τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἂν αὐτό τό κατά κάποιον τρόπο «πιλοτικό» πρόγραμμα καί μοντέλο διδασκαλίας θά γίνεῖ δεκτό ἢ θά συζητηθεῖ ἐκ νέου ἢ ὅποια ἐπάνοδος στά ἰσχύσαντα κατά τό παρελθόν. Ἀποφασίσαμε λοιπόν, ἀνεξάρτητα ἀπό τίς ὅποιες προσωπικές μας ἀπόψεις, νά συστρατευθοῦμε μέ τήν τροφὴν μας ἑλλαδική Ἐκκλησία καί μέ τήν ἀπόφασή της νά πορευθοῦμε. Ὅλες οἱ ἄλλες λύσεις, πολλές μάλιστα ὑποκινούμενες ἀπό ὄσους ἐπικαλοῦνται γιά ὅλα τήν «ὑπακοή», χωρίς τήν σύμφωνη γνώμη τῆς Ἐκκλησίας μας, εἰδικά στήν παρούσα ἱστορική συγκυρία, θά ἐπιφέρουν ἀθεράπευτα τραύματα στήν ὑπόθεση τοῦ μαθήματος. Πιστεύουμε δέ ὅτι θά ὑπάρξει πολὺς χρόνος γιά νά συζητήσουμε καί νά ἀξιολογήσουμε τά ὅσα συμβαίνουν. Ἀλλά ὅπως λέει ὁ λαὸς μας «κάθε πράγμα στόν καιρό του».

Ἵπενθυμίζουμε στοὺς συνδρομητές καί συνδρομήτριες τοῦ περιοδικοῦ μας, τήν οἰκονομική μας στενότητα. Παρακαλοῦμε δέ γιά τήν κατά τό δυνατόν

καταβολή τῶν συνδρομῶν στά κατά τόπους

βιβλιοπωλεῖα τῆς «ΖΩΗΣ» ἢ στοὺς ἀντιπροσώπους.

Ἄν ἡ συνδρομὴ καταβληθεῖ μέσω ηλεκτρονικῆς πληρωμῆς

νά σημειώνεται τό ὄνομα τοῦ συνδρομητῆ.

Τό IBAN γιά τραπεζικὴ πληρωμὴ (Τράπεζα Eurobank) εἶναι:

GR 8002602010000930100366731

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΙΔΕΩΔΕΣ ΖΩΗΣ

Άπό τό ἔργο τοῦ Friedrich Foerster,
*Schule und Charakter*¹

Ἡ μονομέρεια τῆς συγχρόνου παιδαγωγικῆς

Χαρακτήρ, σημαίνει ἐνότητα-συγκέντρωση-ἐπίγνωση τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ. Πρὸς αὐτὴν τὴν φύση τοῦ χαρακτήρα ἀντιτίθεται ἀκόμα καὶ σήμερα ἕνα μέρος τῆς παιδείας μας. Βλέπουμε δηλαδὴ μία χαώδη ποικιλία ἀπὸ προσφορὰς καὶ προτροπές, ἕναν ὁλοένα καὶ ζωηρότερο ἀνταγωνισμό κάθε δυνατῆς μονομέρειας, μία ὁλοένα καὶ περισσότερο αἰσθητὴ ἀπουσία ἀπὸ ἰδανικά σαφῆ καὶ καθολικά.

Αὐτὴ ἡ τοποθέτηση συνδέεται στενωτάτα μὲ τὴν οὐσία τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ: Παρατηροῦμε δηλαδὴ σ' αὐτόν μία ἐπέκταση (Expansion) τῶν δυνάμεων, μεγάλη καὶ φυσικά μὲ πολὺ μέλλον, δὲν

«Ὁ ἄνθρωπος, πού γνωρίζει πολλά,
πρέπει περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον
νά μορφωθεῖ, εἰς τρόπον
ὥστε νά ἐπιτύχει τὴν ἐνοποίηση
ὅλων τῶν ψυχικῶν του δυνάμεων.
Ἐάν αὐτό δὲν γίνῃ, τότε ἡ μάθησή του
θά καταστῆ γι' αὐτόν τὸν ἴδιο
ἕνα πυροτέχνημα, τὸ ὁποῖο θά φέρει
ἐντὸς αὐτοῦ τὴν καταστροφή».

(Pestalozzi).

βλέπουμε ὅμως σ' αὐτόν καμιά συγκέντρωση (Konzentration), καμιά ἐνοποιή προσπάθεια μέσα στὴν τόση ποικιλομορφία. Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ἔχει διασπασθῆ ἐσωτερικῶς σ' ἕνα τεράστιο πλῆθος διαφερόντων καὶ συγχρόνως ἔχει χάσει κάθε συνοχή μὲ τίς μεγάλες καὶ ζωογόνες ἀλήθειες. Ἀλήθειες, οἱ ὁποῖες ἐπαναφέρουν τὸ ποικιλόμορφο πλῆθος τῶν ἰδεῶν σὲ ἐνότητα καὶ ἀναφέρουν τὴν ὅλη ζωὴ καὶ τίς ἐπιδιώξεις τῆς σὲ ἕνα πνευματικὸ κέντρο. Μὲ αὐτὴ τὴν ἐσωτερικὴ διάσπαση ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει

1. Δημοσιεύουμε ἕνα ἀκόμα κεφάλαιο ἀπο τό σπουδαῖο ἔργο τοῦ Friedrich Wilhelm Foerster, *Schule und Charakter*, Paulus Verlag, Recklinghausen 1953, σὲ μετάφραση τῆς ἀείμνηστης Μαργ. Πανταζοπούλου. Ἐπιμέλεια καὶ ἐπικαιροποίηση τῆς μετάφρασης ἀπὸ τὴ Σύνταξη.

χάσει μόνο τις ισχυρότερες έμπνεύσεις του γιά τήν όλη δραστηριότητα στή ζωή του, άλλα κάνει σέ όλες τις μεμονωμένες προσπάθειές του και τό μόνο υγιές διατηρούμενο μέτρο, δηλαδή τήν κατ' έπίγνωσιν και σκόπιμη ύποταγή εις τό «έν», τό όποιο προσδίδει σέ κάθε ανθρώπινη προσπάθεια τήν όρθή έννοια και τό άληθές περιεχόμενο.

Σήμερα στόν πολιτισμό μας κυριαρχεί ένα συγκεχυμένο «φύρδην μίγδην» από παραδεδομένους και νεότερους σκοπούς και διασταυρώνονται τά πλέον αντιφατικά συστήματα προορισμού. "Όταν ό Νίτσε λέει περί του συγχρόνου ανθρώπου «σάν καθίσατε σεις οί σημερινοί άνθρωποι, μουντζουρωμένοι μέ 50 μουντζούρες, όλοι οί καιροί έφλυάρησαν γιά τις απόψεις σας, πού ήταν, ό ένας έναντίον του άλλου», τό αυτό ισχύει και γιά τις επί της άγωγής απόψεις της έποχής μας: Καί έδώ όλες οί έποχές όμιλούν ή μία έναντίον της άλλης.

Τό σημερινό σχολείο είναι ένας καθρέπτης αυτής της γενικής κατάστασης. Τό Σχολείο δέν βρίσκεται στήν ύπηρεσία ενός σκοπού ό όποιος θά αποβλέπει σέ μία προς όλες τις κατευθύνσεις τελείωση. Όπως αντιθέτως κατέστη όλοένα και περισσότερο μονόπλευρη προετοιμασία γιά ανάπτυξη έξειδικευμένων δεξιοτήτων και ίκανοτήτων στά πλαίσια του ενδιαφέροντος γιά τή μάχη προς κατάληψη εκείνης της θέσης προς τήν όποία στρέφεται ή προτίμησή μας. Κάποιες φορές, μόρφωση του ανθρώπου και σχολική μόρφωση, έχουν γίνει δύο αντίθετα πράγματα. Βέβαια, αυτό δέν βαρύνει τους εκπαιδευτικούς (δασκάλους). Είναι μάλλον συνέπεια της ύπεροχής της έξωτερικής τεχνικής της ζωής, ή όποία έξουσιάζει όλη τήν έποχή μας και δεσπόζει πάνω άπ' όλα τά διαφέροντα του έσωτέρου ανθρώπου.

Η αντίδραση αυτή στήν δεσποτεία της τεχνικής μπορεί έν τούτοις σέ κάθε στιγμή νά προέλθει από έναν έκαστο εκπαιδευτικό κατά τό μέτρο πού ό ίδιος έμφορεΐται από ύψηλότερους σκοπούς και επιδιώκει νά δι-

εκδικήσει άγωνιζόμενος τά δίκαια αυτών των σκοπών έντός του χώρου της σχολικής ζωής. Είναι άληθές, ότι όλο και περισσότερο καθίσταται ευνοϊκή ή προσδοκία, μέ έναν αριθμό όμοφρονούντων πού διαρκώς μεγαλώνει, νά διασπάσουμε προς αυτή τήν κατεύθυνση τό παλιό σύστημα, κατά τό όποιο τό σχολείο ένδιαφέρεται μόνο γιά τήν διάνοια του μαθητού (intellektuelle) και νά τοποθετήσουμε τήν όλη διδασκαλία επί μιας ευρύτερας βάσεως, ή όποία θά αποβλέπει στήν μόρφωση του όλου ανθρώπου. Η κατάρρευση έν τούτοις όλων των αξιών, πού οικοδομήθησαν στήν έξωτερική μόνο τεχνική της ζωής και στήν επιστήμη αυτής της τεχνικής, κατάρρευση, ή όποία συντελείται από ήμέρας εις ήμέραν όλο και έμφανεστερα, ένα πράγμα ύποδεικνύει κατά τρόπο πρόδηλο, κυρίως στους παιδαγωγούς της νεότητος. Σέ όλη τή σχολική ζωή νά δώσουν

Τό π̄αν θα εξαρτηθεί από τό έάν ό παιδαγωγός της έποχής μας γνωρίζει νά αποσαφηνίζει και νά έννοει τήν μεγάλη ήμέρα της κρίσεως πού πλησιάζει ακάθεκτη πάνω από όλόκληρο τόν ψευδοπολιτισμό μας.

ένα νέο νόημα και νέο πνεύμα. Τό π̄αν θα εξαρτηθεί από τό έάν ό παιδαγωγός της έποχής μας γνωρίζει νά αποσαφηνίζει και νά έννοει τήν μεγάλη ήμέρα της κρίσεως πού πλησιάζει ακάθεκτη πάνω από όλόκληρο τόν ψευδοπολιτισμό μας. Έπιπλέον τό π̄αν εξαρτάται από τό κατά πόσον ό παιδαγωγός κατανοεί πώς και γιατί όδηγεί στήν καταστροφή κάθε φροντίδα γιά τήν σπορά γνώσεων και τήν καλλιέργεια δεξιοτήτων, ή όποία δέν ύποτάσσεται σέ έναν άνωτερο σκοπό.

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΠΙΕΣΗΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΣΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Της **κ. Μαρίας Δ. Σινανίδου**, δρ. Ψυχολογίας,
Σχολικής και Κλινικής Ψυχολόγου

Είσαγωγή

Είναι εύρεως παραδεκτό ότι η σύγχρονη ζωή με τις ραγδαίες εξελίξεις, την ταχύτητα, τον ανταγωνισμό, τις νέες συνθήκες διαβίωσης που τη χαρακτηρίζουν, έχει δημιουργήσει απαιτήσεις τέτοιες, στις οποίες ο άνθρωπος, πιέζεται καθημερινά να ανταποκριθεί. Την πίεση αυτή τη βιώνουν όχι μόνο οι ενήλικοι αλλά και τα παιδιά, που πιέζονται καθημερινά να ανταποκριθούν στις τεράστιες απαιτήσεις των γονέων τους, των φίλων, του σχολείου, της κοινωνίας, ενώ αγωνίζονται συνεχώς να προσαρμοστούν σε όλες αυτές τις κοινωνικές αλλά και οικογενειακές ραγδαίες αλλαγές που τα περιβάλλουν. Η ψυχική πίεση που υφίσταται το παιδί επιδρά άμεσα στη σωματική, συναισθηματική, κοινωνική και ψυχική ανάπτυξη του, επηρεάζοντας τις επιδόσεις σε όλους τους τομείς της ζωής του. Ένας τομέας στον οποίο εστιάζουμε είναι αυτός της σχολικής επίδοσης των παιδιών που προβληματίζει έντονα εκπαιδευτικούς και γονείς και έρευνες έχουν δείξει ότι επηρεάζει άμεσα την προσωπικότητα και τον ψυχικό κόσμο του παιδιού (Arent, 1894, Sarason, 1988). Ο όρος «ψυχική πίεση» αναφέρεται στο εύρο φάσμα των αντιδράσεων, καταστάσεων και εμπειριών που βιώνει το άτομο όταν εκτίθεται σε στρεσογόνα ερεθίσματα ή/και καταστάσεις

(Nihad, 2001). Δέν είναι δυνατόν να εξετάσουμε τό θέμα των παιδιών στό σχολείο, τήν αποδοτικότητα, τήν έπιτυχία και τήν ευτυχία τους χωρίς να ένσκήψουμε σε ένα από τους βασικότερους παράγοντες πού είναι οί γονείς. Τά καθήκοντα των γονιών σε διάφορους τομείς, οί υποχρεώσεις και ευθύνες τους, δημιουργούν αναπόφευκτα καταστάσεις στρές. Τό στρές των γονιών γίνεται αντίληπτό από τά παιδιά. Ανάλογα μέ τή διάρκεια και τή έντασή του, προκαλεί διαφόρων βαθμών σοβαρότητας έπιπτώσεις. Οί γονείς είναι σημαντικό να συνειδητοποιούν τά δικά τους προβλήματα και να αναγνωρίζουν σε ποιό βαθμό αυτά επηρεάζουν τή ζωή των παιδιών τους. Καταλαβαίνοντας τά βασικά αυτά σημεία μπορούν τότε να λάβουν μέτρα αντιμετώπισης πού τελικά θά είναι καρποφόρα γιά όλους. Σήμερα οί απαιτήσεις της ζωής επιβάλλουν συχνά και στους δύο γονείς να εργάζονται. Η εργαζόμενη μητέρα έχει τά καθήκοντα της δουλειάς της, του νοικοκυριού, της οικογένειας και τά σχετικά μέ τό σχολείο των παιδιών. Ο πατέρας έχει τίς δικές του επαγγελματικές άπασχολήσεις, συχνά υποχρεώνεται να άπουσιάζει χωρίς όμως οί ευθύνες ή οί υποχρεώσεις στό σπίτι να λιγοστεύουν.

Πώς μπορούν οί γονείς να καταλάβουν ότι υποφέρουν από υπερβολικό στρές;

Τα σημεία του υπερβολικού στρές στους γονείς περιλαμβάνουν: Συνεχές αίσθημα κού-

ρασης και ευερεθιστικότητας, περισσότερη δυσκολία από ό,τι συνήθως για συγκέντρωση και λήψη αποφάσεων, αισθήματα κακής διάθεσης, μειωμένης αυτοεκτίμησης που διαρκούν για πολλές μέρες, δραστηριότητες που συνήθως προσέφεραν ευχαρίστηση παλαιότερα παύουν να τό κάνουν, αισθήματα ένοχης και απελπισίας. Έπίσης μπορεί να αισθάνονται ότι κανένας δεν μπορεί να τους βοηθήσει, ότι δεν αξίζουν τίποτα. Παρουσιάζουν άνορεξία, άπννια κ.λπ. Η παράταση ύπαρξης τέτοιων σημείων δείχνει ότι ο ένας ή και οι δύο γονείς πιθανόν να

Μην υποτιμάμε τον ελεύθερο χρόνο που απαιτείται για χαλάρωση για το παιδί και την υπόλοιπη οικογένεια.

έχουν κατάθλιψη. Σε μία τέτοια περίπτωση χρειάζονται τη βοήθεια ειδικού. Γονείς που είναι λιγότερο στρεσαρισμένοι, πιο ήρεμοι, λιγότερο ευερέθιστοι και σε καλή ψυχική διάθεση, μπορούν να βοηθούν καλύτερα τα παιδιά να ανταπεξέλθουν στις προκλήσεις της σχολικής ζωής και να αποδώσουν στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους. Οι γονείς μπορούν να συμμαρμίζονται τις δυσκολίες και να παίρνουν στήριξη από δίκτυο φίλων ή συγγενών που νοιάζονται για αυτούς. Άτομα που βιώνουν ανάλογες καταστάσεις ή με έμπειρίες, μπορούν να βοηθούν να ξεπερνιούνται οι δύσκολες στιγμές. Όταν τό στρές, τά αισθήματα απελπισίας, ή κούραση, οι άρνητικές σκέψεις και ή κακή κατάσταση των γονιών γενικότερα συνεχίζονται, δεν πρέπει να υπάρχει δισταγμός για άναζήτηση βοήθειας συμβούλων, ψυχολόγων ή ψυχιάτρων. Οι ειδικοί είναι σε θέση να βοηθούν με διάφορους τρόπους (συμπεριφορικές, γνωσιακές, ψυχοθεραπευτικές μεθόδους, φάρμακα). Η τήρηση κανονικών ώραρίων ύπνου

για όλους στην οικογένεια, ή υγιεινή διατροφή, ή τοποθέτηση ρεαλιστικών στόχων, ή άποφυγή τελειοθηρικών συμπεριφορών, ή παράβλεψη μικρών λαθών ή μικροπραγμάτων, μπορούν να μειώνουν την ένταση και βοηθούν για καλύτερη οικογενειακή άτμόσφαιρα και λειτουργικότητα (Συντακτική Έπιτροπή Γιατρών Medlook, 2009).

Γονείς και κατ' οίκον εργασία των μαθητών

Οι γονείς έχουν καθοριστικό ρόλο για την κατ' οίκον εργασία των παιδιών τους, ή όποια άποτελεί θεμέλιο λίθο της σχολικής άπιτυχίας. Τό βασικό αυτό καθήκον των γονιών, τά βοηθά να άποκτήσουν αυτοπειθαρχία, να άναπτύξουν την αυτοπεποίθησή τους, να μάθουν να οργανώνονται, να άναπτύσσουν τό άίσθημα ύπευθυνότητας ενώ ταυτόχρονα άνασκοπούν, καταλαβαίνουν και έμπεδώνουν αυτά που έμαθαν στό σχολείο. Οί άρχές που θά άποκτήσουν οι μαθητές διαμέσου της λειτουργίας της κατ' οίκον εργασίας, δεν διασφαλίζουν μόνο την άπιτυχία τους στό σχολείο αλλά άπιπρόσθετα θά είναι πολύτιμες άργότερα στη ζωή τους στόν έπαγγελματικό και κοινωνικό στίβο.

Πώς μπορούν οι γονείς να βοηθούν τά παιδιά τους για να κάνουν καλύτερα την κατ' οίκον εργασία τους; Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ο χρόνος για την κατ' οίκον εργασία είναι προτεραιότητα. Έχει τουλάχιστον την ίδια σημασία όπως ο χρόνος για την άθληση, τά μαθήματα μουσικής ή τό παιχνίδι. Εάν υπάρχει έλλειψη χρόνου, σίγουρα αυτό που δεν πρέπει να θυσιάζεται είναι ο χρόνος για τη μελέτη των μαθημάτων στό σπίτι. Η ένέργεια και οι δυνατότητες συγκέντρωσης πολλών παιδιών, μειώνονται καθώς οι ώρες της ήμέρας προχωρούν. Έτσι, για πολλά παιδιά είναι καλύτερα να κάνουν την κατ' οίκον εργασία τους όσο τό δυνατό πιο νωρίς, μετά τό τέλος του σχολείου. Η δημιουργία συν-

θηκῶν γιά νά μπορούν νά μελετοῦν μέ ήσυχία, σέ κατάλληλο περιβάλλον εἶναι ἀπαραίτητη. Ταυτόχρονα, οἱ γονεῖς πρέπει νά εἶναι διαθέσιμοι ἐφόσον τοὺς χρειάζονται ὅταν κάνουν τὰ μαθήματά τους. Χρειάζονται νά ξέρουν ὅτι ἔχουν στήριξη καί βοήθεια ἐάν παραστεῖ ἀνάγκη. Ἐάν ἓνα παιδί ἔχει ἐρωτήσεις, εἶναι προτιμότερο νά τό βοηθήσουν νά βρεῖ τήν ἀπάντηση παρά νά τοῦ τή δώσουν ἔτοιμη. Ἡ προσπάθεια ἀναζήτησης τό διδάσκει καλύτερα καί τοῦ ἀποφέρει περισσότερα. Δέν πρέπει οἱ γονεῖς νά πέφτουν στήν παγίδα πού κάποτε παρατηρεῖται, νά κάνουν μιὰ ἐργασία, παρουσίαση ἢ ἄλλη, στή θέση τοῦ παιδιοῦ τους. Αὐτό πιθανότατα θά διαφανεῖ καί εἶναι ἐπιζήμιο γιά τήν ἐκπαίδευση καί αὐτοπεποίθησή του. Σέ περίπτωση κούρασης, τό διάλειμμα εἶναι ἀπαραίτητο καί κάποτε ἓνας ὑπνάκος εἶναι σέ θέση νά τό ἀναζωογονήσει. Εἶναι ἀπαραίτητο οἱ γονεῖς νά προσέχουν καί νά σέβονται τήν ἰδιοσυγκρασία τοῦ παιδιοῦ. Ἐάν ἀφαιρεῖται εὐκολα καί χρειάζεται ἐπιβλεψη, τότε ἡ διακριτική παρουσία καί βοήθεια τοῦ γονιοῦ, τό βοηθᾷ. Ἀντίθετα ἐάν οἱ γονεῖς ἀντιληφθοῦν ὅτι εἶναι ἀποτελεσματικότερο ὅταν εἶναι μόνο του χωρίς περισπασμούς, τότε ὁ γονιός θά μπορεῖ στό τέλος τῆς ἐργασίας νά κάνει μαζί του μιὰ ἀνασκόπηση ἢ ἓναν ἔλεγχο γνώσεων. Ὁ ρόλος τῶν γονιῶν, εἶναι πολύ σημαντικός γιά τόν ἔλεγχο τῆς δουλειᾶς πού κάνει γιά τό σχολεῖο κάθε μέρα στό σπίτι. Ὁ ἔπαινος ὅποτε κρίνεται σκόπιμος καί ἀναγκαῖος, πρέπει νά ἐκφράζεται ἀπό τοὺς γονεῖς, διότι ἡ ἐπιβράβευση τοῦ παιδιοῦ ἐνδυναμώνει τό αἶσθημα τῆς σπουδαιότητας πού δίνει ὁ γονιός γιά τήν καλή μὀρφωση καί ἐκπαίδευση. Μέ λίγη προσπάθεια καί ἔξυπνους τρόπους ὁ γονιός μπορεῖ νά μετατρέψει σέ εὐχάριστες ἐμπειρίες τίς καθημερινές ἐργασίες πού εἶναι ἀπαραίτητο τό παιδί νά κάνει στό σπίτι. Παράλληλα ἔχει ἔτσι τήν εὐκαιρία νά δείξει τήν ἀγάπη του γιά αὐτό, νά ἐνδυναμώνει τίς σχέσεις μαζί του καί νά τό βοηθᾷ νά πλοηγεῖ καί νά κατακτᾷ στόν συναρπαστικό κόσμο τῆς μάθησης, τῆς γνώ-

σης καί τῆς ἔρευνας (Συντακτική Ἐπιτροπή Γιατρῶν Medlook, 2009).

Οἱ Κ.Ο.Ε. (= κατ' οἶκον ἐργασίες) πρέπει νά ἔχουν τὰ ἑξῆς γνωρίσματα:

1) Νά εἶναι καλά προετοιμασμένες, ὥστε νά ἀνταποκρίνονται κάθε φορά στή διδακτική καί μαθησιακή ἐπίδωξη, χωρίς νά ὠθοῦν σέ ἀντιγραφές καί ἀπομνημονεύσεις.

2) Νά ἔχουν ρεαλιστικούς καί ἐπιτεύξιμους στόχους, γιά νά μὴν προκαλοῦν ἄγχος στό μαθητή καί ἀναστάτωση στό σπίτι.

3) Νά εἰτοιμάζονται ἀπό τόν ἐκπαιδευτικό μέ βάση τόν μέσο μαθητή, ἀπό ἀποψη δυσκολίας καί διάρκειας.

4) Νά ὑπάρχει χρονοδιάγραμμα ἐκτέλεσης, π.χ., Α' καί Β' τάξεις: 10' -15', Γ' καί Δ': 20-30', Ε' καί ΣΤ': 30-45', μέ σεβασμό στόν ἐλεύθερο χρόνο τῶν μαθητῶν.

5) Νά δίνονται διευκρινήσεις καί σαφεῖς ὁδηγίες στους μαθητές γιά τήν ἐκτέλεσή τους, νά εἶναι σύντομες καί νά ἐλέγχονται ἀπό τόν ἐκπαιδευτικό.

6) Νά εἶναι προφορικές ἢ γραπτές καί νά συμβάλλουν στήν ἀσκηση τῶν ἀναγκαίων δεξιοτήτων.

7) Νά καθιερωθεῖ τετράδιο ἐργασιῶν ἢ ντοσιέ, τό ὁποῖο θά ἀποτελεῖ πηγή ἀνατροφοδότησης.

8) Κ.Ο.Ε., πέραν τῶν ἄλλων, εἶναι στά χέρια τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ καί ἓνας δείκτης ἀξιολόγησης τοῦ γνωστικοῦ ἐπιπέδου των μαθητῶν.

9) Ὁ ἐκπαιδευτικός δέν πρέπει νά ξεχνᾷ τή βασική παιδαγωγική ἀρχή, ὅτι δηλαδή, ὅσο καλύτερα προετοιμασμένος εἶναι γιά τή διδασκαλία του, τόσο πιό ἀποτελεσματική γίνεται ἡ διδασκαλία καί, ἐπομένως, τόσο λιγότερες καί πιό ἀποτελεσματικές ἐργασίες ἀναθέτει (Κουλουμπαρίτση, 2003).

Τό ἄγχος τῶν γονέων γιά τή σχολική ἐπίδοση τοῦ παιδιοῦ, τοὺς κάνει νά περνοῦν γιά δεύτερη φορά τό Δημοτικό σχολεῖο. Μέ τήν ὑπερβολική βοήθειά τους στή μελέτη ὁμως, συνηθίζουν τό παιδί στήν ἐξάρτηση καί τό ἀπομακρύνουν ἄθελά τους ἀπό τίς δυνατό-

τρες πού έχει νά στηρίζεται στίς δικές του δυνάμεις (Ζαχόπουλος, 2009).

Αποφυγή τῆς υπερφόρτωσης τῶν μαθητῶν μέ δραστηριότητες

Χρειάζεται προσοχή νά μήν υπερφορτώσουμε τά παιδιά μέ μαθήματα καί διαφόρων ειδῶν δραστηριότητες. Δέν πρέπει οἱ σχολικές ὑποχρεώσεις καί τά ιδιαίτερα μαθήματα νά τούς δημιουργοῦν ἕνα ἀσφυκτικό πλαίσιο πίεσης χωρίς χρόνο γιά χαλάρωση, παιχνίδι καί ψυχαγωγία. Ἡ ἐπιλογή τῶν δραστηριοτήτων κάθε μορφῆς ἐκτός τῶν σχολικῶν ὥρῶν θέλει προσοχή καί νά ἀνταποκρίνεται στίς πραγματικές ἀνάγκες, δυνατότητες καί ἐνδιαφέροντά τους. Ἡ υπερφόρτωση καί ἡ υπεραπασχόληση ὁδηγεῖ σέ κόπωση, ἐξάντληση καί ἀπώλεια ἐνδιαφέροντος. Οἱ λόγοι υπερφόρτωσης τῶν μαθητῶν εἶναι πολλοί. Τό αἶσθημα εὐθύνης τῶν γονιῶν, οἱ ἀναζητήσεις τῶν παιδιῶν. Οἱ φόβοι γιά τό μέλλον, ἡ ἀνασφάλεια τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀποκατάστασης, οἱ πιέσεις τοῦ περιβάλλοντος καί τοῦ σχολείου καί τό αἶσθημα ἀνταγωνισμοῦ, εἶναι μεταξύ τῶν κυριότερων λόγων πού ὁδηγοῦν τούς μαθητές καί τούς γονεῖς τους πρὸς ἕνα ἐξάντλητικό πρόγραμμα δραστηριοτήτων. Τά παιδιά μέ βαρῦ φορτωμένο πρόγραμμα, ἀργά ἢ γρήγορα θά ἀρτίσουν νά ὑποφέρουν καί νά δείχνουν σημεῖα ὑπερβολικῆς πίεσης. Τά σημεῖα ὑπερφόρτωσης περιλαμβάνουν συνήθως: κούραση, ἄγχος, στρές, κατάθλιψη, πονοκέφαλους, πόνους στό στομάχι, κακή διατροφή, στέρση ὕπνου, προβλήματα μάθησης καί συγκέντρωσης, καθυστέρηση στή διεκπεραίωση τῶν σχολικῶν ἐργασιῶν ἢ ἄλλων ὑποχρεώσεων. Παράλληλα παρουσιάζονται ἐπιπτώσεις στήν κοινωνική ζωή καί στίς σχέσεις μέ τούς φίλους τους. Ἡ οἰκογενειακή ζωή εἶναι δυνατόν νά ἀπορυθμιστεῖ λόγω τῶν πολλῶν ὑποχρεώσεων. Πῶς μπορεῖ νά ἀπομακρυνθεῖ ὁ κίνδυνος τῆς υπερφόρτωσης τῶν παιδιῶν; Ἡ ἐπιλογή τῶν δραστηριοτήτων στίς ὁποῖες

θά συμμετάσχουν πρέπει νά γίνεται μέ μέτρο, νά εἶναι βασισμένη στήν ἡλικία, στήν ἰδιοσυγκρασία, στά ἐνδιαφέροντα καί στίς ἱκανότητές τους. Κάποια ἀπογεύματα πρέπει νά εἶναι χωρίς ἐξωσχολικές δραστηριότητες. Γιά τά σπῶρ, ἀθλήματα, χορό ἢ ἄλλες δραστηριότητες μποροῦν νά ἀφιερῶνται δύο ἀπογεύματα ἢ βράδια. Πρέπει νά παραμένει ἐλεύθερος χρόνος τόσο γιά παιγνίδι ὅσο καί γιά ἄλλες δραστηριότητες ψυχαγωγίας χωρίς νά ἀμελοῦνται οἱ σχολικές ἐργασίες καί ιδιαίτερα μαθήματα πού πιθανόν νά χρειάζονται. Προτοῦ ἀπαντήσουμε θετικά γιά μιὰ δραστηριότητα ὁποιασδήποτε μορφῆς, σιγουρευόμαστε ὅτι γνωρίζουμε καλά πόσος χρόνος ἀπαιτεῖται γιά αὐτή. Τό σχολεῖο ἔρχεται πρῶτο. Ἐάν ἀντιληφθοῦμε ὅτι τό παιδί μας δυσκολεύεται νά ἀνταποκριθεῖ στίς ἀπαιτήσεις τοῦ σχολείου, τότε εἶναι καιρός νά σταματήσῃ μιὰ ἀπό τίς ἄλλες του δραστηριότητες. Ἐάν ἤδη κάνει πολλά πράγματα καί θέλει ἔντονα νά κάνει κάτι νέο, τότε πρέπει νά δοῦμε ἐάν θά ποῦμε ὄχι ἢ ἐάν θά πρέπει νά σταματήσῃ κάτι ἄλλο. Κάποτε ἡ ἐπιλογή εἶναι ἐπιτακτική διαφορετικά τό κόστος τῆς υπερφόρτωσης θά εἶναι βαρῦ γιά ὄλους. Μήν ὑποτιμᾶμε τόν ἐλεύθερο χρόνο πού ἀπαιτεῖται γιά χαλάρωση γιά τό παιδί καί τήν ὑπόλοιπη οἰκογένεια. Ὅλοι χρειάζονται χρόνο χαλάρωσης, νά μήν κάνουν τίποτα, νά σκέφτονται τί ἔγινε κατά τή διάρκεια τῆς ἡμέρας ἢ ἀπλά νά μή σκέφτονται ὅτιδήποτε (Συντακτική Ἐπιτροπή Γιατρῶν Medlook, 2009).

Ὁ ρόλος τοῦ ὕπνου στήν σχολική ἐπίδοση τῶν μαθητῶν

Ἡ στέρση ὕπνου εἶναι συχνό πρόβλημα σέ παιδιά καί ἔφηβους. Στό σχολεῖο, ἕνα σημαντικό ποσοστό μαθητῶν ἔχει τάση ὑπνλίας λόγω τοῦ ὅτι δέν κοιμοῦνται ἱκανοποιητικά τή νύκτα. Τά παιδιά πού παρουσιάζουν στέρση ὕπνου ἐκτός ἀπό τό γεγονός ὅτι ἔχουν χαμηλότερη ἐπίδοση στό

σχολείο παρουσιάζουν προβλήματα συμπεριφοράς και κινδυνεύουν από ατυχήματα. Μετά από τις καλοκαιρινές διακοπές, δέν είναι εύκολο για τα παιδιά και τους έφηβους να προσαρμοστούν στις αυστηρές απαιτήσεις των ωραρίων της νέας σχολικής χρονιάς. Οί γονείς τους χρειάζονται δύναμη και θέληση για να μπορέσουν να τα επαναφέρουν στους νέους ρυθμούς. Είναι σημαντικό οί γονείς να γνωρίζουν τη σημασία πού έχει ο καλός ύπνος για τη σωματική και ψυχική ανάπτυξη των παιδιών, την κοινωνικότητα, τη συμπεριφορά και τις επιτυχίες στο σχολείο. Οί γονείς δέν πρέπει να άμελοϋν να τους μιλοϋν για τις καθοριστικές επιδράσεις του ύπνου στη ζωή τους. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να αναφέρουμε αυτά πού συμβαίνουν σε παιδιά και έφηβους πού δέν κοιμοϋνται άρκετά: Δυσκολία ξυπνήματος τό πρωί, κακή διάθεση, εύερεθιστικότητα, νευρικότητα, κατάθλιψη, ύπνηλία κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, μείωση της προσοχής, προβλήματα συγκέντρωσης, μείωση των δυνατοτήτων της μνήμης, δυσκολίες μάθησης, μείωση της σχολικής επίδοσης και αύξημένος κίνδυνος ατυχημάτων κάθε μορφής.

Επίσης, πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι ή στέρηση ύπνου αύξάνει την όρμόνη της όρεξης και δημιουργεί τις προϋποθέσεις για υπερβολικό βάρος σώματος και παχυσαρκία. Συχνά τα παιδιά και οί έφηβοι, έχουν τη τάση να μήν θέλουν να πάνε στο κρεβάτι για ύπνο. Οί γονείς δέν πρέπει να κάνουν υποχωρήσεις στο θέμα των ώρων ύπνου πού απαιτοϋνται για κάθε ηλικία, Είναι άπαραίτητο να όρίζουν ένα ώράριο πού θα τηρείται αυστηρά. Οί έφηβοι χρειάζονται τουλάχιστον 8 έως 9.5 ώρες ύπνου κάθε νύχτα, τά παιδιά 10 έως 12 χρονών τουλάχιστον 9 ώρες και τά παιδιά 6 έως 9 χρονών τουλάχιστον 10 ώρες. Προβάλλεται τό επικείμενο ότι 1 ή 2 ώρες ύπνου λιγότερο δέν είναι σημαντική άπώλεια. Αυτό είναι λάθος. Έστω και 1 ώρα ύπνου πίο λίγη από τό σύνολο ώρων ύπνου πού χρειάζονται, έχει επιπτώσεις. Η επανά-

ληψη της άπώλειας δημιουργεί συσσωρευμένη έλλειψη ύπνου και τις συνέπειες θα τις πληρώσει τό παιδί. Πώς μποροϋν λοιπόν οί γονείς να βοηθοϋν τά παιδιά στο θέμα του ύπνου; Αρχικά είναι χρήσιμο οί ίδιοι να εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους σχετικά μέ την κρίσιμη σημασία του ύπνου για την υγεία και επιτυχία στη ζωή. Τις γνώσεις αυτές πρέπει να τις διδάσκουν στα παιδιά. Είναι καλό να όρίζουν μιά ώρα στην όποία πρέπει κάθε βράδυ να πηγαίνουν στο κρεβάτι τους για ύπνο. Πρίν από αυτή, να άποφεϋγονται οί υπερβολικοί έρεθισμοί, τά διεγερτικά ροφήματα, ή τηλεόραση ή δραστηριότητες πού διεγείρουν ή φοβίζουν. Χρειάζεται πρίν την ώρα ύπνου, χαλάρωση και ήσυχία πού επιτρέπουν στο παιδί να άποκοιμᾶται εύκολα. Τό ήρεμο οικογενειακό περιβάλλον, ή σωματική άσκηση την ήμέρα, ή διατήρηση κανονικού βάρους σώματος και ένα ποτήρι ζεστό γάλα πρίν τό κρεβάτι βοηθοϋν τό παιδί να άποκοιμηθεί και να άπολαμβάνει μιά καλή ποιότητα ύπνου. Δέν πρέπει να ξεχνοϋμε ότι ή καλή ποιότητα και ό ίκανοποιητικός αριθμός ώρων ύπνου είναι κρίσιμης σημασίας για τη σωματική και ψυχική υγεία και την επιτυχία του μαθητή στο σχολείο (Συμβατική Έπιτροπή Γιατρών Medlook, 2009).

Ο ρόλος των γονέων στον έλεγχο της κατάστασης των μαθητών

Ο έλεγχος της άκοης, της όρασης, των έμβολίων, της σωματικής και ψυχοκινητικής ανάπτυξης είναι μέρος της φροντίδας πού πρέπει οί γονείς να παρέχουν στα παιδιά τους. Η έναρξη του σχολικού έτους είναι εύκαιρία για έλεγχο της κατάστασής τους σε συνεργασία μέ τό γιατρό. Είναι άπαραίτητο τά παιδιά σχολικής ηλικίας να έλέγχονται για την άκοή τους. Οί άπώλειες άκοης πού δέν είναι όλικές, αυτές πού επηρεάζουν μόνο όρισμένους ήχους ή τό ένα αυτί μόνο, είναι δυνατόν να περνοϋν άπαρατήρητες.

Συχνά, μαθητές με βλάβες στην ακοή δέν τό άντιλαμβάνονται. Ακόμη και ήπια προβλήματα ακοής έχουν άρνητικές συνέπειες στη σχολική άπόδοση. Τά συχνότερα σημεΐα τής άπώλειας ακοής στο παιδί είναι: Δέν άνταποκρίνεται πάντοτε και μέ σταθερό τρόπο στους διάφορους ήχους ή φωνές. Παρατηρείται καθυστέρηση στην άνάπτυξη τής όμιλίας και τής γλώσσας. Η όμιλία του δέν είναι καθαρή και ψηλώνει τήν ένταση τής φωνής όταν βλέπει τηλεόραση, όταν άκούει ραδιόφωνο ή ένα δίσκο. Δέν ύπακούει σε όδηγίες πού του δίνονται, δέν άνταποκρίνεται όταν τό καλούν, και όταν του λένε κάτι άπαντά μέ τρόπο πού δείχνει ότι δέν κατάλαβε. Οί μαθητές μέ δυσκολίες ακοής δέν μπορούν νά παρακολουθοΐν καλά τίς παραδόσεις των μαθημάτων και νά συμμετέχουν όπως οί συμμαθητές τους μέ κανονική ακοή στην τάξη. Έπειδή πολλές φορές μαθητές μέ βλάβες ακοής πού δέν είναι σοβαρές ή όλικές, δέν άντιλαμβάνονται τό πρόβλημα, ή άπόδοσή τους μειώνεται. Έκτιμάται ότι 83 παιδιά σε 1.000 έχουν άπώλεια ακοής πού είναι σημαντική άπό εκπαιδευτικής άποψης. Μαθητές μέ μικρές βλάβες ακοής ή πού δέν άκούνε κάποιους ήχους, έχουν μέχρι 10 φορές πίο πολλές πιθανότητες νά μείνουν στάσιμοι ή νά παρουσιάζουν περισσότερες σχολικές δυσκολίες άπό ό,τι αΐτοί μέ κανονική ακοή. Στο σχολείο οί δυσκολίες των παιδιών μέ προβλήματα ακοής, γίνονται μεγαλύτερες. Στίς τάξεις πολύ συχνά ύπάρχει θόρυβος βάθους άπό τίς κινήσεις των μαθητών, άπό άντικείμενα πού μετακινούνται, τό μετροφύλλημα των βιβλίων, τό ανακάτεμα χαρτιών και άλλα. Ο άπόηχος τής φωνής των δασκάλων, ή μεγάλη άπόσταση του δασκάλου άπό τά παιδιά σε τάξεις μέ πολλούς μαθητές, οί συνομιλίες, οί κάθε μορφής θόρυβοι, προσθέτουν στο πρόβλημα τής κακής ακοής. Έπίσης δέν είναι σπάνια τα σχολεία πού έχουν πρόβλημα ήχορύπανσης άπό έξωτερικές πηγές. Σε ένα τυπικό περιβάλλον σχολικής τάξης, άκόμη και μαθητές μέ φυσιολογική ακοή, μπορούν

νά έχουν δυσκολίες στο νά παρακολουθοΐν καλά τό τί λέει ό δάσκαλος ή οί συμμαθητές τους. Είναι πολύ σημαντικό οί γονείς και οί εκπαιδευτικοί νά είναι ένήμεροι ότι πρέπει νά έλέγχεται ή ακοή και ή όραση των παιδιών σχολικής ήλικίας. Η άνίχνευση άπώλειας ακοής παιδιών σχολικής ήλικίας είναι δυσκολότερη και έτσι άπαιτείται άπό όλους έγρήγορη. Σε περίπτωση ύποψίας χρειάζεται έξέταση άπό ειδικό γιανρό πού πρέπει νά έρευνήσει τό πρόβλημα προσεκτικά και κάτω άπό καλές συνθήκες έξέτασης (Συντακτική Έπιτροπή Γιανρών Medlook, 2009).

Συμπεράσματα και Συμβουλές προς τούς γονείς

1) Η ενεργός συμμετοχή των γονέων στην σχολική ζωή των παιδιών όδηγεί σε ύψηλότερες έπίδόσεις, ευρύτερη μάθηση και καλύτερη κοινωνική έξέλιξη. 2) Η σχολική χρονιά είναι για τά παιδιά ευαίσθητη περίοδος, όπου ή διατροφή, ό ύπνος, οί συνναστροφές μέ φίλους, οί δραστηριότητες και ή οικογενειακή ζωή έχουν τεράστια σημασία για τή μάθηση, τή μνήμη, τήν άπόδοση και τή συνολική τους πρόοδο. 3) Η έλλειψη ύπνου σε παιδιά είναι συχνή αίτία κούρασης, μειωμένης μνήμης, χαμηλής σχολικής έπίδοσης και σοβαρών άτυχημάτων. Παιδιά σχολικής ήλικίας χρειάζονται τουλάχιστον 9 ώρες ύπνου κάθε βράδυ, 4) Τό πρόγευμα αυξάνει τήν άπόδοση στο σχολείο και στην έργασία, βελτιώνει τή μνήμη και ικανότητα μάθησης λόγω αύξησης κατά τό πρωϊνό τής γλυκόζης αίματος. 5) Ακόμη και ήπια προβλήματα ακοής των παιδιών μειώνουν τή σχολική έπίδοσή τους. Παιδιά σχολικής ήλικίας πρέπει νά έλέγχονται για τήν ακοή. 6) Ένα στά πέντε παιδιά σχολικής ήλικίας πάσχουν άπό προβλήματα όρασης πού δέν έχουν άνιχνευθεί. Όλα τά παιδιά πρέπει νά έξετάζονται για τά μάτια. 7) Οί γονείς όφείλουν νά είναι μαζί μέ τά παιδιά τους για τήν σχολική έκπαίδευση, δέν άμελοΐμε νά εκπαι-

δεύουμε τα παιδιά μας στη σωστή διαχείριση του χρόνου και των χρημάτων τους. Είναι από τα καλύτερα έφοδια που θα τους δώσουμε για όλη τη ζωή. 8) Πρέπει να γνωρίζουμε ότι το 37% των παιδιών της σχολικής ηλικίας παραπονιούνται για πόνο στην πλάτη τους. Οί σχολικές τσάντες δεν πρέπει να ξεπερνούν το 10% του βάρους του παιδιού (Συντακτική Έπιτροπή Γιατρών Medlook, 2009).

Ο χρόνος και η υπομονή των γονέων ανταμείβει αυτούς βλέποντας την επίδοση του παιδιού τους.

Πρέπει, λοιπόν, η οικογένεια: 1) Να είναι αποτελεσματική στη διαχείριση των οικογενειακών θεμάτων με ήρεμια και υπομονή. 2) Να έχει ξεκάθαρους ρόλους και υποχρεώσεις, ανάλογα με το φύλο. 3) Να εφαρμόζει συνεπείς κανόνες συμπεριφοράς με σταθερότητα και αυστηρότητα χωρίς παρεκκλίσεις, 4) Να εκδηλώνει έμπρακτα το ενδιαφέρον της για τις ανάγκες των μελών της, δίνοντας χρόνο και μεταδίδοντας θετικά στοιχεία, 5) Να στηρίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη των μελών. 6) Να επικοινωνεί με διάλογο, χωρίς προκαταλήψεις. 7) Να ενθαρρύνει τη συνεργασία, χωρίς ακρότητες. 8) Να στηρίζεται στον αμοιβαίο σεβασμό μεταξύ των μελών. 9) Να ενθαρρύνει τις μαθητικές δραστηριότητες των μελών, προτρέποντας αυτά πάντα στην σωστή επίδοσή τους. 9) Να υπάρχει σωστός τρόπος επικοινωνίας μεταξύ των μελών, ώστε να διευκολύνεται ο διάλογος. 10) Να αξιολογούν

και να στηρίζουν κάθε ψυχική, σωματική ή πνευματική αλλαγή του παιδιού. 11) Να δίνει τα σωστά πρότυπα συμπεριφοράς και κοινωνικότητας στο παιδί. 12) Να αναλάβει πρωτοβουλίες και δράση και να έχει συνεργασία με άλλους γονείς, τόσο στο σχολείο όσο και έξω από αυτό. 13) Να ενημερώνεται για κάθε κοινωνική αλλαγή και να μην έχει «παρωπίδες» σε κάποιες ιδέες. 14) Να ενθαρρύνει κάθε εξωσχολική δραστηριότητα του παιδιού. Όπως αθλητισμό, θέατρο κ.ά..., 15) Να παρακολουθεί από κοντά κάθε δραστηριότητα των φίλων του παιδιού και να συζητά μαζί του τις ενέργειες αυτών. Δίνουμε λοιπόν, χρόνο, υπομονή, συμπαράσταση στα παιδιά για τη σωστή ανάπτυξη και επίδοσή τους γνωρίζοντας ότι η οικογένεια είναι η αναπνοή στα παιδιά που συνεχώς τη βελτιώνουμε και τη δυναμώνουμε. χωρίς ποτέ να τη σταματάμε.

Η οικογένεια πρέπει να ικανοποιεί τις βασικές ψυχικές ανάγκες του παιδιού: καθοδήγηση, ελευθερίας την αξίωση για αγάπη, ασφάλεια, προσοχή, κίνητρα, ισότητα. Η ικανοποίηση αυτών των αναγκών πρέπει να διατηρεί τη χρυσή τομή ανάμεσα στα άκρα του πάρα πολύ και του πάρα πολύ λίγου, αλλιώς δημιουργούνται ψυχική πίεση, έλλειψες μορφές ανατροφής στο σπίτι, όπως: το παιδί να κακομαθαίνει, να είναι ανυπάκουο, να αποκρούει, να μη συμβιβάζεται, να προκαλεί σύγχυση στον εαυτό του και στο περιβάλλον του (Παπαγεωργίου, 2004).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ζαχόπουλος Θ. (2009), *Δημοικά*, <http://www.montessori.gr>.
- Κουλουμπαρίση Άλ. (2003), *Οί Κ.Ο.Ε. στο Δημοτικό Σχολείο*, Αθήνα.
- Nihad T. H. (2001), *Οί επιπτώσεις της ψυχικής πίεσης στη σχολική επίδοση των μαθητών*, Διατριβή, Αθήνα, <http://library.panteion.gr/pandemos>.
- Παπαγεωργίου Ί. (2004), *Τί ρόλο παίζει ή οικογένεια στη σχολική επίδοση των μαθητών*, Εκπαιδευτική άρθρογραφία, alfavita.gr.
- Συντακτική Έπιτροπή Γιατρών Medlook (2009). *Έπιστροφή και επιτυχίες στο σχολείο*, www.medlook.net.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ

Τῆς Συντάξεως

Ἡ θρησκεία δεσπάζει σέ ὅλην τὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας. Τό θρησκευτικό συναίσθημα χάρισε στόν κόσμο τόν Παρθενῶνα, τὴν Ἁγία Σοφία καί τὰ ἀθάνατα ἔργα τῆς Ἀναγεννήσεως. Ὅπως εἶχε πεῖ καί ὁ Γκαίτε, «Ὁ ἄνθρωπος εἶναι δημιουργικός ὅταν εἶναι θρησκευτικός καί διαπνέεται ἀπό γνήσια καί βαθιά θρησκευτικότητα».

Τὰ ἀριστουργήματα αὐτά γένησαν στόν κόσμο τὴν ἰδέα τοῦ καλοῦ, τοῦ ὁποίου τόν τέλειο τύπο ζητοῦσε ὁ ἄνθρωπος στό Θεό. Ἐπειτα ἡ τάση γιά ἀναζήτηση τῆς γνώσεως καί τῆς ἀληθείας, γένησε τὴ φιλοσοφία καί τὶς ἐπιστῆμες. Ἡ παγκόσμια λογοτεχνία, ὅταν θερμάνθηκε ἀπό βαθύ θρησκευτικό συναίσθημα, παρουσίασε ὑπέροχα πρότυπα, αἰώνιας ἀλήθειας. Ἐκεῖνος πού ἀγνοεῖ τὴν ἀνθρώπινη φύση, ἀγνοεῖ τὴν πραγματικότητα, τό πνευματικό βάθος τῆς ζωῆς.

Ὅπως γράφει ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς τῆς Παιδαγωγικῆς Σπ. Καλλιάφας, «ὁ θρησκευτικός ἄνθρωπος ἔχει ἱκανά ὄπλα, ἵνα ἀγωνίζεται κατὰ τῶν πειρασμῶν, ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον νικηφόρος. Οὗτος ἰσχυρόν συναίσθημα ἔχει ἓν, ἐκ τοῦ συναισθήματος δέ τούτου κατάγεται πᾶν ἀγαθόν, διακρίνει τό ἀγαθόν ἀπό τοῦ κακοῦ, πρὸς τούτοις δέ ἀποκτᾷ καί τὴν δύναμιν νά ἀγωνίζεται ἐν ἑαυτῷ, ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ καί κατὰ τοῦ κακοῦ. Ἐντεῦθεν, συνάγομεν, ὅτι ἡ ἠθικότης, ὅσονδήποτε ἑναργῆς καί ἂν ποτέ ὑπάρχη ἐν τῇ συνειδήσει τινός, ἀποβαίνει μετέωρος καί ἀσταθῆς καί δέν δύναται νά ἐμφανίζεται πρὸ τῆς διανοίας ὡς ὑποχρεῶσα τόν ἄνθρωπον νά ἀκολουθῇ θεωρίας».

Ὁ Χριστιανισμός, κήρυγμα τῆς ἀγάπης

πρὸς τόν συνάνθρωπο καί ἄγγελμα θείας παρουσίας, ὑπέργειο καί ὑπερβατικό στήριγμα, συνδυασμένος ἄρρηκτα μέ τό ἑλληνικό πνεῦμα, ἀπέτελεσε τόν συνδυαστικό κρίκο μέ ὀλόκληρη τὴν οἰκουμένη καί συνεχίζει ἀκμαῖος τὴν αἰώνια ζωή του, παρά τὶς σφοδρῆς ἐπιθέσεις καί τὶς ἀρνητικές δυνάμεις τῶν πολεμίων του.

Δέν εἶναι μόνο ἓνα πνευματικό καί ἱστορικό συμβάν, ἀλλὰ ἓνα συγκλονιστικό καί ἀπαράγραπτο γεγονός, πού ἀναφέρεται στὴν ὄντολογία τοῦ ἀνθρώπου καί προσδιορίζει ὀλόκληρη τὴν ὑπαρξή του. Τό χριστιανικό πνεῦμα, γονιμοποιημένο ἀπό τό ἀρχαῖο ἑλληνικό, ἔπλασε ἓναν νέο πολιτισμό, ὑπέρτατα γνήσιο καί ὑψηλό, τόν ἑλληνοχριστιανικό πολιτισμό. Τό Ἑλληνικό ἔθνος ἔζησε μέ τό πνεῦμα αὐτό στὴ διαδρομῇ τῶν αἰώνων, μέ τὴ θερμὴ πνοή τῶν ἰδανικῶν του, τὴν ἀκράδαντη πίστη τῶν πνευματικῶν ἀνατάσεών του. Μ' αὐτὲς τὶς ζωποῖες δυνάμεις, ἐκράτησε ἀλώβητη τὴν Ὁρθοδοξία καί ἀμόλυντο τόν Ἑλληνισμό. Ἐδημιούργησε ὑπερχρονικές καί ὑπεριστορικές πολιτιστικές ἀξίες, ἐπάνω στὶς ὁποῖες θεμελιώθηκε ὁ σύγχρονος πολιτισμός. Ἐγραψε μέ τό πνεῦμα του καί ὑπέγραψε μέ τό αἷμα του τὰ ὑψηλά πανανθρώπινα ἰδανικά.

Ἡ πατρίδα μας ἔζησε μέ μιὰ Παιδεία Ἑλληνοχριστιανική, γνήσια ἀνθρωπιστική καί ἀνθρωποπλαστική λειτουργία. Ἦταν ἡ γραμμὴ πλεύσεως τοῦ ἔθνους, ὅπως τὴν ἐχάραξε ὁ Μακρυγιάννης: Πατρίδα καί Ἐθροσκεία, ὀριζόντιος καί κάθετος βίος.

* * *

Ἡ διαδρομὴ τοῦ χρόνου μᾶς ἔφερε

Μακρυγιάννης.

στους σημερινούς χαλεπούς και ταραγμένους καιρούς μας, μετά πολύμορφα προβλήματα και τά συγκλονιστικά γεγονότα. "Όλα έχουν αλλάξει. Η ζωή του ανθρώπου έχει μεταβληθεί, μέσα σε φοβερούς σπασμούς, χωρίς να κατορθώνει να εκφράσει τους διαδοχικούς μετασχηματισμούς. Τό πνεύμα άργοπεθάνει, υπό τίς λαιδωρίες των άμαθών και των άναξίων, των επίτηδειων και καιροσκοπών και μέσα στο πανδαιμόνιο των κορυβαντιώντων στοιχείων της άρνήσεως, της πλάνης, της άθεϊας και της καταπτώσεως." Ένας έπαίσχοντος και άπαίσιος Μιθριδατισμός άποκοιμίζει την πορεία της ζωής μας. Η Παιδεία, ως ευπαθής κοινωνική λειτουργία, άκολουθει, δυστυχώς, τή γενική νοσηρή κατάσταση. Οί περιπέτειές της είναι πολύχρονες και σοβαρότατες. Ο Έλληνισμός πάσχει από έλλειψη παιδείας, πού έμπνέει την πανάγια παρουσία του πνεύματος. Τό Δημοτικό Σχολείο, θεμέλιο του κράτους και ζωή του Έθνους, ιδιότυπο έθνικό έργαστήριο και μοναδικός προμαχώνας, έχει σημαντικά υποβαθμιστεί, με σοβαρότατες συνέπειες στο κοινωνικό σύνολο για τό μέλλον. Από χρόνια, παραπαίει τό μάθημα των θρησκευτικών. Και βέβαια, όπως γενικώς μεταφέρεται, πολλοί εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, άποφεύγουν έπιμελώς την διδασκαλία του συγκεκριμένου μαθήματος, υπό τό πρόσχημα ότι υπάρχουν έλλείψεις στα άλλα μαθήματα όπως Γλώσσα, Άριθμητική κ.λπ. Και όσο θά παραπαίει, τόσο θά επικρατεί ή άπαιδευσία και παρά τό πλήθος των γνώσεων, οί έλλοχεύουσες δυνάμεις της άρνήσεως θά ύπονομεύουν, δίχως έλε-

ος, την ανθρώπινη προσωπικότητα και θά όρθώνονται μπροστά μας άπειλιτικές.

* * *

Η ανάκαμψη προβάλλει έπιτακτική. Η πρωτοπορία και ή ευθύνη άνήκουν στην Παιδεία. Έργο της είναι ή όρθός προσανατολισμός των μαθητών για την άνοδο του Έλληνισμού. «Η εποχή μας, -έγραφε ή Παναγιώτης Κανελλόπουλος- χρειάζεται πίστη, χρειάζεται τον Θεό, τον "ου μακράν από ενός έκάστου ήμών ύπάρχοντα", όπως είπε ή άπ. Παύλος, μιλώντας στον Άρειο

Η γραμμή πλεύσεως του Έθνους, όπως την έχάραξε ή Μακρυγιάννης: Πατρίδα και Θρησκεία, όριζόντιος και κάθετος βίος.

Πάγο. "Έν αυτώ γάρ ζώμεν και κινούμεθα και έσμέν"... Η πίστη είναι ή όραση της ψυχής. είναι ή αδυναμία των παιδιών και ή δύναμη των ώριμων ανθρώπων. Τά παιδιά βρίσκονται, από φυσική αδυναμία ή από πρόσφατη και νωπή πείρα γνωριμίας με τό άπόλυτο άγνωστο, πλησιέστερα στον Θεό... Άνάμεσα στα έρχόμενα, ύπάρχει και ή Έρχόμενος. Ο, αιώνια, Έρχόμενος».

Ο Έλληνας Δάσκαλος, φορέας του αιώνιου Έλληνοχριστιανικού Πολιτισμού, δημιουργεί στα πέρατα του Έλληνισμού, τό μέλλον της Φυλής μας. Η νέα έλληνική χριστιανική γενιά, πρέπει να καθοδηγηθεί στην αγάπη της Θρησκείας και της Πατρίδας, να έμπνευσθει άπ' τά αιώνια ιδανικά μας, της Έλευθερίας και της Δικαιοσύνης, της Άγάπης και της θυσίας, για την έξυπνη πρέτηση των ευγενέστερων επιδιώξεων και να πιστέψει στην άποστολή μας. Στο Δημοτικό Σχολείο, πού έχει δεσποζουσα

θέση στη διαπαιδαγώγηση του νέου, δημιουργείται ο ενάρετος πολίτης και λαξεύεται ο ήθικος χαρακτήρας. Ο Δάσκαλος οφείλει να είναι θρησκευτική, ήθικη, εκπαιδευτική και κοινωνική προσωπικότητα, ώστε το έργο του να είναι πάντοτε χρήσιμο και καρποφόρο.

Μέ βαθιά συναίσθηση των υποχρεώσεων του ως πνευματικού ηγέτη, με πίστη στο Θεό και στην Ελλάδα, οφείλει να θέτει όλες τις δυνάμεις του στην υπηρεσία των μεγάλων αξιών της ζωής. Στο δύσκολο έργο του παραστάτης και βοηθός θα είναι πάντοτε ο Χριστός, ο αιώνιος φίλος των παιδιών.

Βαρύτατη είναι η ευθύνη του Σχολείου. Είναι ανάγκη να καλλιεργήσει ο Δάσκαλος, με επιμέλεια, τις ψυχές των τροφίμων του και να τις όπλισει με φρόνηση, με αγάπη και σύστημα, επάνω στο γρανίτη της πίστεως και του χρυσού της ελληνικής αρετής. Η αγωγή πρέπει να στηρίζεται στα βάθρα

του χριστιανισμού και να εμπνέεται από βαθύτατο θρησκευτικό συναίσθημα σεβασμού στην ανθρώπινη προσωπικότητα, πού ή χριστιανική αλήθεια ανύψωσε στο θρόνο του Θεού. Χωρίς το Χριστό και τις ήθικες αξίες, δέν ζούν τά άτομα και οί λαοί.

Χρειαζόμαστε σήμερα, «έξαγοραζόμενοι τόν καιρόν» κατά τόν λόγο του αποστόλου των Έθνών, περισσότερο από κάθε άλλη εποχή, ύψηλά όράματα και στόχους εθνικούς. Στο μεσουράνημα της τεχνολογίας, δυναμική, έντιμη και ήθικη πρέπει να είναι ή παρουσία μας μέσα στόν κόσμο. Η Όρθοδοξία και ό Έλληνισμός είναι τά δύο μεγάλα έρείσματά μας και οί διεξοδοί στά πολλά άδιέξοδά μας. Έτσι, άπειραχτες άπ' τήν άπειλή των κινδύνων και τήν άνεμοζάλη των καιρών, θά μπορέσουμε να έκτελέσουμε τό έπώδυνο χρέος μας άέναντι στην Ίστορία και τό Γένος, γιατί οί «καιροί ού μενετοί». Οί κίνδυνοι φοβεροί, αλλά τό πνεύμα δυνατότερο.

Κάπου στη Βηθλεέμ

*Μέσ' στό παχνί γεννήθηκες, σάν φτωχικό παιδί,
χωρίς γιατρό, χωρίς μαιμή, χωρίς κομφόρ και κλινική.
Τό βόδι σέ συντρόφεψε στή νύχτα τή βαθιά
κι' ό Ηρώδης σέ κυνήγησε έστω κι από μακριά.
Κι όμως έφώτισες τό πᾶν μέ θεία παρουσία,
ήσουν ή λύτρωση, ή ζωή, τοῦ κόσμου ή Σωτηρία.*

Άγι Φλογέρα, Κραυγές στή σύγχρονη έρημο,
Λυχνία, Άθήνα 2009, σελ. 33

ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΟΤΗΤΑ

Τοῦ κ. Ἀθαν. Ἰ. Ἀναστοπούλου, Θεολόγου - Φιλολόγου, τ. Γυμν/χου

- α. «Εἶπε δέ ἄνθρωπος τις εἶχε δύο υἱούς. Καί εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρὶ πατέρ, δός μοι τό ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. Καί διεῖλεν αὐτοῖς τόν βίον». (Τούς εἶπε ὁ Ἰησοῦς: «Κάποιος ἄνθρωπος εἶχε δύο γιούς. Ὁ μικρότερος ἀπό αὐτούς εἶπε στόν πατέρα του: πατέρα, δώσε μου τό μερίδιο τῆς περιουσίας πού μου ἀναλογεῖ καί ἐκεῖνος τούς μοίρασε τήν περιουσία).
Λουκ. ιε´, 11-12
- β. Ἔσεῖς οἱ νεότεροι νά ὑποτάσσετε στούς πρεσβυτέρους.
Α´ Πέτρ. ε´, 5
- γ. Σᾶς ἔγραφα νέοι μου, πῶς εἶστε δυνατοί καί ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ζεῖ μέσα σας καί ἔχετε νικήσει τόν πονηρό.
Α´ Ἰω. β´, 14
- δ. Μέ ποιό τρόπο θά κατορθώσει καί θά πετύχει ὁ νεώτερος στή ζωή του; Μόνο ὅταν τηρεῖ τούς λόγους σου, Κύριε.
Ψαλμ., 118, 9
- ε. Ὁ νέος πού συμπορεύεται καί ἀκολουθεῖ τούς τρόπους ζωῆς τοῦ ὀσίου, τοῦ ἐναρέτου, θά ὑποστῆ βαθιά τήν ἀγαθή ἐπίδραση ἀπό τό καλό παράδειγμα ἐκεῖνου καί θά εἶναι εὐθεία ἡ πορεία τῆς ζωῆς του.
Παρμ. κ´, 11
- στ. Ἀλίμονο σέ σένα, πόλη, ἡ ὁποία ἔχεις βασιλιά νεαρό καί ἄπειρο καί τῆς ὁποίας οἱ ἄρχοντες παρακάθονται ἀπό τό πρωί σέ συμπόσια.
Ἑκκλ. ι´, 16
- ζ. Ἡ ἐπαναστατικότητα τῆς νεότητος καί ἡ ἀσυγκράτητη ροπή της πρὸς τίς ὁρμές συγκρατεῖται, σάν μέ χαλινάρι, μέ τήν ἐγκράτεια.
Μ. Βασίλειος, ΕΠΕ 8, 262
- η. Ὅ,τι παθαίνει πάντα ὁ νέος μέ τή φλόγα του, καθῶς σάν ἄνεμοι τόν σέρνουν οἱ ἄτακτες ὁρμές του, ἢ σάν πουλάρι πού τρέχει στούς δρόμους χωρίς ραθυμία, αὐτό ἔπαθα.
Γρηγόριος Θεολόγος, ΕΠΕ, 10, 66
- θ. Βέβαια οἱ γέροντες δέν θά πείσουμε τούς νέους πού βράζουν.
Πάντα τούς σέρνει πίσω της ἡ κούφια δόξα.
Γρηγόριος Θεολόγος, ΕΠΕ, 10, 152
- ι. Μετά ἀπό τήν παιδική ἡλικία ἀκολουθεῖ ἡ τρικυμισμένη ἡλικία τῆς ἐφηβείας, κατά τήν ὁποία οἱ ἄνεμοι εἶναι πολύ δυνατοί, ὅπως ἀκριβῶς στό Αἰγαῖο πέλαγος, καί ἡ ἐπιθυμία αὐξάνει μέσα μας. Ἰδιαίτερα αὐτή ἡ ἡλικία εἶναι σχεδόν ἀδύνατον νά διορθωθεῖ, ὄχι μόνον γιατί ὁ ἐφηβος ἐνοχλεῖται πάρα πολύ ἀπό τίς ἐπιθυμίες, ἀλλά καί γιατί δέν εἶναι σέ θέση νά ἐλέγξει τά σφάλματά του.
ἱερός Χρυσόστομος, ΕΠΕ, 12, 186
- ια. Εἶναι ἀτίθησις ἡ νεότης, γιατί εἶναι ἄστατη, εὐκόλα ἐξαπατᾶται, γλιστράει γρήγορα στό κακό καί γι' αὐτό χρειάζεται γερό χαλινάρι. Μοιάζει μέ τή φωτιά πού ἀπλώνεται εὐκόλα καί κατακαίει τά πάντα γύρω της.
ἱερός Χρυσόστομος, ΕΠΕ, 31, 578
- ιβ. Γιά κάθε πράγμα, κατά κανόνα, ἡ νεότης ἀποτελεῖ ἐπικίνδυνο σύμβουλο, καί δέν μπορεῖ κανεὶς νά βρεῖ εὐκόλα κάτι σπουδαῖο πού ἔγινε, γιά τό ὅποιο νά μὴ συνάβαλαν στή σύλληψή του καί τά γηρατεῖα.
Ἁγ. Γρηγόριος Νύσσης, Παράλληλα, Ν´, 1
- ιγ. «Ἐκ νεότητός μου πολλά πολεμεῖ μέ πάθη, ἀλλ' αὐτός ἀντιλαβοῦ καί σώσον, Σωτήρ μου». **Ἀναβαθμοὶ δ´ ἤχου**

ιδ. Οί νέοι σήμερα μοιάζουν μέ καινούργιες μηχανές πού τά λάδια τους εἶναι παγωμένα. Πρέπει νά ζεσταθοῦν τά λάδια, γιά νά πάρουν μπρός οἱ μηχανές.

Ἄγ. Παῖσιου, Λόγοι, Α΄, σ. 238-239

ιε. Πάντα εἶναι οἱ νεότεροι ἐλαφρόμυαλοι καί ὁ νοῦς τους παίρνει ἀέρα.

Ἰλιάδα Γ΄, 108

ιστ. Τό σφρίγος καί τά νιάτα ἐνθαρρύνουν τοῦ ἀνθρώπου τό μυαλό, πολλῶν ὅμως ἀνάβουν τόν θυμό καί τούς σύρουν στήν πλάνη.

Θέογνης, 629

ιζ. Ὁ πολύ νέος στήν ἡλικία οὔτε νά διαχειρίζεται ἐξουσία, οὔτε νά χρησιμοποιεῖται γιά σύμβουλος καί ὅταν ἀκόμη δίνει τήν ἐντύπωση ὅτι σκέπτεται σωστά.

Σόλων

ιη. Ἡ προκείμενη ὑπόθεση εἶναι σπουδαιότατη καί ὄχι τέτοια ὥστε μᾶλλον νέοι νά τήν ἀποφασίζουν καί νά τήν διεξαγάγουν γρήγορα.

Θουκυδίδης, ΣΤ΄, 12, 2

ιθ. Ὁ νέος πρέπει ὅπωςδῆποτε νά ἀπέχει ἀπό τά ποτά καί τό μεθύσι.

Πλάτωνος Νόμοι 666B

κ. Οἱ ἐπιθυμίες τῶν νέων εἶναι περαστικές καί συχνά ἀντιφατικές μεταξύ τους.

Πλάτωνος Ἐπιστολή Ζ΄

κα. Νά προτρέπετε τούς νεότερους σας στήν ἀρετή, ὄχι μόνο μέ τίς καλές σας συμβουλές, ἀλλά προπάντων μέ τό παράδειγμά σας.

Ἰσοκράτης

κβ. Τά νιάτα μέ φροντίδες καί ἔγνοιες δέν συνηθίζουν νά βαραίνουν τήν ψυχή τους.

Εὐριπίδης,

Ἀνθολόγιο Στοβαίου ΟΗ΄, 10

κγ. Ἡ σωφροσύνη τῆς ψυχῆς καί ἡ ἀνδρεία εἶναι ἀρετές πού πρέπει νά στολίζουν τόν νέο.

Ἀριστοτέλης

κδ. Δέν κάνουν τ΄ ἄσπρα τά μαλλιά τῆ φρόνηση, ὑπάρχουν νέοι πού τούς ἔδωσε ἡ φύση μυαλό γέροντα.

Μένανδρος,

Ἀνθολόγιο Στοβαίου ΝΒ΄, 10

κε. Κανένας ἀγένειος δέν θά περνάει τόν καιρό του στήν ἀγορά.

Ἀριστοφάνης, Ἰππῆς, 1373

κοτ. Εἶναι δύσκολο νά καταλήξει κάποιος μέ βεβαιότητα σέ κάποιο συμπέρασμα γιά τούς νέους. Γιατί εἶναι μία ἡλικία ἀστόχαστη, μέ πολλές μεταπτώσεις, καθώς στρέφεται πότε πρὸς τοῦτο καί πότε πρὸς τό ἄλλο.

Θεόφραστος,

Ἀνθολόγιο Στοβαίου ΝΒ΄, 15

κζ. Οἱ νέοι, ὅταν χάσουν τό αἶσθημα τῆς ντροπῆς καί τοῦ φόβου, ἀμέσως γεμίζουν ἀπό συνήθειες ἄπρεπες καί γίνονται ἀνάγωγοι.

Πλούταρχος

κη. Νέοι, νά σέβεστε τούς γονεῖς σας στό σπίτι, τούς πολίτες στήν ἀγορά καί τούς ἑαυτούς σας στήν ἐρημιά.

Διογένης ὁ Λαέρτιος

κθ. Ἡ διατήρηση τῆς νεότητος στήν προχωρημένη ἡλικία δέν εἶναι προσποίηση, εἶναι τέχνη.

Γκαῖτε

λ. Ἡ τύχη ἑνός ἔθνους ἐξαρτᾶται ἀπό τίς ἰδέες πού ἔχουν οἱ νέοι του.

Ὁ ἴδιος

λα. Ὅταν πάψουμε νά συμπαθοῦμε τούς νέους, τότε, νομίζω, τό ἔργο μας στόν κόσμο αὐτόν τελείωσε.

Μακντόλαντ

λβ. Στή νεότητα ἔχω τρεῖς συμβουλές νά δώσω: ἐργασία, ἐργασία, ἐργασία.

Βίσμαρκ

λγ. Τό μυστικό τῆς διαρκούς νεότητος εἶναι ἡ μόνιμη αἰσιοδοξία.

Σέλλεϋ

λδ. Τά νιάτα εἶναι πλασμένα γιά τόν ἥρωισμό.

Πῶλ Κλωντέλ

λε. Ὅποιος πρὶν ἀπό τά τριάντα του δέν εἶναι ἐπαναστάτης, δέν ἔχει ἴσως καρδιά καί ὅποιος μετά τήν ἡλικία αὐτή παραμένει ἐπαναστάτης δέν ἔχει ἀσφαλῶς μυαλό.

Τσῶρτσιλ

λστ. Λίγος εἶναι ὁ χρόνος, νέος πρέπει νά φρωθεῖς τήν τσάπα καί νά ξεκινήσεις. Μόνο ἡ ἡμέρα πού ἀρχίζει νωρίς, ἀργεῖ νά βραδιάσει.

Κων/νος Τσάτσος

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Κύριε Διευθυντά,

Μέ αφορμή τις συζητήσεις των τελευταίων μηνών σχετικά με την «Αλλαγή Φύλου», επιτρέψτε μου να διερωτηθώ: Είναι όντως ανθρώπινο δικαίωμα ή αλλαγή του φύλου; Έχει πράγματι τό δικαίωμα ο άνθρωπος να τό αλλάξει; Από ποιά θεωρία του Δικαίου προκύπτει αυτό; Έχει τό δικαίωμα από «Ιωάννης» να γίνει «Ιωάννα»; Ή καί τό αντίστροφο, από «Ιωάννα» να γίνει «Ιωάννης»; Φυσικά, όπως όλοι αντιλαμβανόμαστε, ο θόρυβος γίνεται για την πρώτη έκδοχή της αλλαγής καί όχι για τή δεύτερη.

Κατά τή γνώμη μου καί τή γνώμη της πλειοψηφίας σχεδόν των ανθρώπων, ο άνθρωπος δέν τό έχει αυτό τό «δικαίωμα». Στόν κόσμο ήρθε μέ ένα χαρακτηριστικό γένος καί έτσι θά πρέπει να μείνει σέ όλη του τή ζωή. Ή έπιστήμη καί ή τεχνολογία έχει μέν τήν δυνατότητα σήμερα να καταστήσει δυνατή τήν αλλαγή του φύλου, όπως καί πολλά άλλα. Άλλά για λόγους ήθικης καί δεοντολογίας δέν πρέπει να τό κάνει όπως καί πολλά άλλα πού μπορεί δέν κάνει. Δέν της επιτρέπεται από ήθικης πλευράς να διαστρέφει τό φύλο. Να στρέφεται κατά της ανθρώπινης φύσης. Όφείλει να αφήνει τόν άνδρα «άρσεν» καί τή γυναίκα «θήλυ» όπως τούς δημιούργησε ο Θεός. Γιατί ο Θεός τά πάντα «έν σοφία έποίησε».

Όπως προκύπτει από τήν πορεία της ανθρώπινης κοινωνίας τις τελευταίες δεκαετίες, έχει διαστραφεί ή έννοια του «δικαιώματος». Τά ανθρώπινα δικαιώματα, τά όποια καί στίς πλέον επιθετικές τους διεκδικήσεις όπως π.χ. κατά τήν Γαλλική Έπανάσταση, προέτασαν δικαιώματα των όποιων κέντρο ήταν ο άνθρωπος, ή ίκανοποίηση των βιοτικών του αναγκών καί ή κατοχύρωση της έλευθερίας, σέ συνάρτηση μέ τό κοινό συμφέρον σήμερα έχουν παρανοηθεί. Για αιώνες οί άρχές της Γαλλικής Έπανάστασης «Έλευθερία-Ίσότητα-Άδελφοσύνη», θεωρούσαν ως ή έπιτομή των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Στήν ουσία είχαν καταστεί παγκόσμιος θεσμός καί είχαν διαχρονική ισχύ, ακόμα καί σέ χώρες πού δέν είχαν τήν πολιτιστική ανάπτυξη των ανεπτυγμένων χωρών.

Τέλος, προκαλεί έντύπωση τό γεγονός, ότι μιλάμε μέ τόσο μηχανιστικό τρόπο για αλλαγή φύλου, για πράγματα δηλαδή έξόχως σημαντικά, καί πραγματικά έκπλησσει ή εύκολία της όλης διαδικασίας. Άν σκεφτεί δέ κανείς τί χρειάζεται για να αλλάξει κάποιος ιδιοκτησία, ή Α.Φ.Μ. ή άρμόδια Δ.Ο.Υ. σηκώνει τά χέρια ψηλά καί διερωτάται «τίς ήμάς έβάσκανεν»;

Μέ τιμή.

Δημήτρης Μπράνης
Δάσκαλος, πρ. Σχολ. Σύμβουλος,
Πολιτικός Έπιστήμων

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΥΦΑΝΤΗΣ

Θεολόγος, Γυμνασιάρχης, ἐτῶν 88

Ἡ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μέ τό Θεό συνεπάγεται τήν ταύτιση τῆς ἔγχρονης βούλησης μέ μιᾶ ἄλλη βούληση ἐντελῶς διαχωρισμένης ἀπό τά ἐγκόσμια πράγματα. Αὐτό ἐπιδίωξε νά ἐπιτύχει ὁ ἀξέχαστος συνάδελφος καί φίλος Γεώργιος Ὑφαντῆς, πού ἄφησε τά ἐγκόσμια στίς 7/11/2017, γιά νά πορευθεῖ στά ὑπερκόσμια.

Καταγόμενος ἀπό τό Ἑλληνόκαστρο Καρδίτσας, σπούδασε τήν ἱερά ἐπιστήμη τῆς Θεολογίας, ὄχι γιά λόγους ἐπαγγελματικούς, ἀλλά γιά λόγους ἱεραποστολικούς, καθώς ἔπραξαν καί πολλοί ἄλλοι Θεολόγοι τῆς σειρᾶς του. Τούς ὀνόμαζε Θεολόγους ὁμολογιακούς, γιατί δίδαξαν ἔργω καί λόγῳ τή Θεότητα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καί κατ' ἀκολουθίαν τήν πατερική καί νηπτική

Θεολογία. Ἡ γενιά αὐτή τῶν ὁμολογιακῶν Θεολόγων μειώνεται συνεχῶς, γιά νά δώσει τή θέση της στή νέα γενιά τῶν θεολόγων «παντός καιροῦ», πού ταυτίζεται μέ τήν κοσμική ἐξουσία καί διδάσκει ἄρρητα ρήματα καί μιᾶ ξενέρωτη θρησκευιολογία.

Ὁ μακαριστός Γιώργος Ὑφαντῆς δέν εὐτύχησε νά ἔχει δική του οἰκογένεια. Εἶχε ὄμως πολλούς καί καλούς φίλους. Πέρασε τόν ἐπίγειο βίο του μέ κλονισμένη τήν ὑγεία του καί πολλήν τήν ὑπομονή.

Εἶθε Κύριος ὁ Θεός νά ἀναπαύσει τήν ὥραία ψυχή του καί τόν ἴδιο νά κατατάξει μετά τῶν δικαίων.

Βασίλειος Σκιαδάς

Βιβλίο-παρουσιάσεις

«Χιτῶνα μοι Παράσχου φωτεινόν».

Ἐγκόλπιο γιά τό ἅγιο Βάπτισμα.

Εἰσαγωγή-μετάφραση-ἐπιμέλεια

πρωτοπρεσβυτέρου Λαζάρου Σαρόγλου.

Ἔκδοση «ΜΟΡΦΗ», Ἀθήνα 2016. Σχῆμα μικρό. Σελίδες 165.

Τοῦ ἴδιου (πρωτοπρεσβυτέρου Λαζάρου Σαρόγλου)

«Εὐχαί εἰς Λεχώ καί εἰς νεογέννητο».

Καλοτυπωμένο ἐγκόλπιο μέ εἰσαγωγή καί μετάφραση.

Ἀθήνα 2017. Σελίδες 78.

Εἶναι δύο ὁμορφα ἐγκόλπια, πού ἐκ πρώτης ὄψεως μπορεῖ νά θεωροῦνται ὄχι καί τόσο σημαντικά, ἐνῶ περιλαμβάνουν τίς ἐπίσημες εὐχές τῆς ἐκκλησίας μας σέ σοβαρότατα περιστατικά τῆς ζωῆς τῶν πιστῶν χριστιανῶν, τό ἅγιον Βάπτισμα δηλαδή καί στή λεχώ καί εἰς τό νεογέννητο.

Ο π. Λάζαρος Σαρόγλου, Θεολόγος και πρωτοπρεσβύτερος επί είκοσιπενταετίαν στον ἱ. Ναό Ζωοδόχου Πηγῆς Κάτω Πατησίων καί παλιότερα καθηγητής στή Μέση Ἐκπαίδευση, ἐνσυνείδητος λειτουργός τῆς ἐκκλησίας μας, ἔκανε τίς μεταφράσεις τῶν περιλαμβανομένων εὐχῶν καί παράλληλα πρὸς τὰ κείμενα παρέθεσε τὰ ἀναγκαῖα σχόλια, πρὸς σχετικὴ γιὰ ἀκριβέστερη ἐνημέρωση τῶν πιστῶν. Παρεμβάλλονται στὰ ἐγκόλπια κατάλληλες εἰκόνες καί διακοσμητικά, οἱ ὁποῖες καθιστοῦν ἐλκυστικὰ τὰ ὠραῖα αὐτὰ ἐγκόλπια. Παλαιότερα ὁ π. Λάζαρος εἶχε ἐκδόσει καί σέ μετάφραση ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ τό βιβλίο τοῦ Charles Hugo μέ τίτλο «Λέμε νά παντρευτοῦμε», καθὼς καί τίς ἀκολουθίες τοῦ γάμου καί τῆς θείας Μεταλήψεως.

Εἶναι μιὰ ἀξιόλογη καί χρήσιμη προσπάθεια τοῦ λειτουργοῦ αὐτοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας μας.

ΔΗΜ. Γ. ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑΣ

Δημ. Ἰ. Κωνσταντέλου, πρωτ/ρου
**Ἀπό τό κρεβάτι τοῦ πόνου στό Ἱερό Βῆμα
 καί τὴν Ἀκαδημαϊκὴ Ἔδρα.
 Ζωὴ καί πολιτεία ἐνός μετανάστη**
 Πομόνα - Ν. Ἱερσέν Η.Π.Α. 2011.

Πολύ γνωστός ὁ ἱερέας καί Πανεπιστημιακός στις Η.Π.Α. καθηγητής Δημήτριος Ἰ. Κωνσταντέλου, διακεκριμένος ἱστορικός καί εἰδικός στό θέμα τῆς βυζαντινῆς φιλανθρωπίας. Στό παραπάνω βιβλίο του (πολυγραφημένο) ὑπερδιακοσίων σελίδων, μᾶς παρουσιάζει τὴν πολυδιάστατη ζωή καί διακονία του σέ διάφορες κοινότητες τῆς Ἀμερικῆς, τίς ταλαιπωρίες τῆς ἡγεσίας του, τὴν εὐρεία συμμετοχὴ του σέ ἐπιστημονικὲς ἐπιτροπὲς καί συνέδρια. Πενῆντα χρόνια ἱερέας, σαράντα χρόνια καθηγητὴς σέ Πανεπιστήμια καί Κολλέγια, συγγραφέας 15 βιβλίων, καθὼς καί ἄλλες δραστηριότητες.

Μέσα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ βλέπει κανεὶς τὴν ζωὴ στὴν Ἀμερικὴ, τὴν παρουσία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στίς διάφορες κοινότητες: ρεύματα, νοοτροπίες, γεγονότα, πρόσωπα καί πράγματα, ὅλα αὐτὰ σάν ἓνα πανόραμα συναρπαστικό καί διδακτικό. Ἄς εὐχνηθοῦμε καλὴ συνέχεια στόν ἐργάτη αὐτό τῆς ἐπιστήμης καί τῆς Ἑλλάδος.

Ἄρχιμ. Ἡ. Μ.

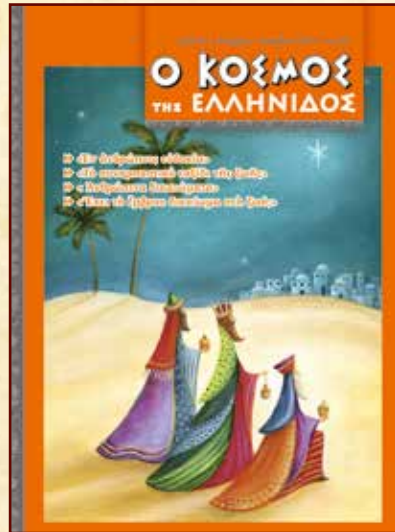
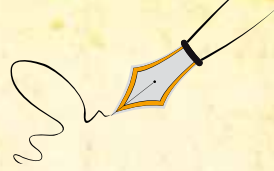
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΤΟΥΣ 2017

- **ΣΧΟΛΙΑ:** σελ. 1-2, 29-30, 61-63, (πειραγμένος Χριστιανισμός) 89-90, 117-119, 152-153.
- **ΕΠΙΚΑΙΡΑ: Άγγελόπουλος Ίωάννης,** Ἡ ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ καί ἡ πίστιν τοῦ ἀνθρώπου, σελ. 31-39, **Λιαμῆς Ἡλίας,** Τό δῶρο τοῦ χρόνου, σελ. 3-4, **τοῦ ἴδιου:** Οἰκολογία καί Ἐξουσία: Ὅταν θά ξαναβρέξει ἀγάπη, σελ. 70-73, **Μαρκότσης Ἰω.,** «Δι-έλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεέμ», 145-146, **Μασούρης Δημ.,** Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὡς διδάσκαλοι, σελ. 7-10, **Παλούκας Παῦλος,** Ἡθική καί Οἰκονομική Κρίση, σελ. 101-102.
- **ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ: Foerster Friedrich,** Γενετήσιος Ἀγωγή. Οἱ ἐπί τῆς φυσιολογίας ὑπερβολές τῆς διαφωτίσεως, σελ. 53-56, **τοῦ ἴδιου:** Σχολεῖον καί ἰδεώδεις ζωῆς, σελ. 154-155. **Τῆς Συντάξεως,** Ὁ Ἕλληνας δάσκαλος χθές καί σήμερον, σελ. 85-86, **Τῆς συντάξεως,** Ἐρπασκεία καί δάσκαλοι, σελ. 163-164. **Ἀλατόπουλος Κων/νος,** (Τό Περιεχόμενο τοῦ) Curriculum, σελ. 91-93, 120-123, **Γαλίτη-Κυρβασίλη Πέλη,** Ἡ συνάντησιν μέ τόν ἄλλο μέσα ἀπό τή συνάντησιν μέ τόν ἑαυτό μας, σελ. 80-81, **Γκενάκου Ζωή,** Λογοτεχνία καί ἀγωγή, σελ. 147-151, **Κακαβούλης Ἀλέξανδρος,** Ἀλλαγές στήν Παιδεία, σελ. 5-6, **τοῦ ἴδιου:** Προσδοκίες ἀπό τοὺς ἐκπαιδευτικούς καί τοὺς μαθητές, σελ. 40-43, **Κουτσοῦλέλος Δημ.,** Προβλήματα καί αἰτήματα τῶν καιρῶν μας. Τό ζήτημα τῆς Παιδείας καί πάλι, σελ. 16-17, **τοῦ ἴδιου:** Ἡ ὥρα τῆς σποράς, σελ. 106-108, **Μαρκότσης Ἰωάννης,** Οἱ ἔμφυλες ταυτότητες, ἡ θεματική ἐβδομάδα καί ἡ ἀγωγή, σελ. 44-49, 64-69, **Μπράνης Δημ.,** Τό πρόβλημα τῆς μαθητικῆς διαρροῆς, σελ. 18-19, **τοῦ ἴδιου:** Παιδεία: Ἀγαθὸ πολὺπτυχο καί πολυσήμαντο, σελ. 82-84, **τοῦ ἴδιου:** Ὁ σκοπὸς καί τὸ νόημα τῶν Ἑθνικῶν ἐπετειῶν καί παρελάσεων, σελ. 139, **Παπαθανασόπουλος Δημ.,** Ἡροδότου καί Θουκυδίδου ἐπικαιρα παιδαγωγικά μηνύματα, σελ. 11-15, 50-52. **Σινανίδου Μαρία,** Οἱ ἐπιπτώσεις τῆς ψυχικῆς πίεσης στή σχολικὴ ἐπίδοσιν τῶν μαθητῶν, σελ. 156-162.
- **ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ: Τῆς Συντάξεως,** Θεματικὴ ἐβδομάδα στὸ Γυμνάσιο, σελ. 20, **Τσαγκαρλῆ-Διαμάντη Εὐαγγελία,** Οἱ μορφές διδασκαλίας ὡς διαφορετικοὶ ρόλοι ἐπικοινωνίας, σελ. 74-79.
- **ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ: Παλούκας Παῦλος,** Οἱ εὐχές στήν καθημερινή μας ζωὴ, σελ. 131-136, **Παπαθανασόπουλος Δημ.,** Ὁ λυρικός λόγος τῶν ἀρχαίων καί τὰ μηνύματά του, σελ. 124-131.
- **ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ - ΔΙΑΦΟΡΑ - ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ: Ἀναστόπουλος Ἄθαν.,** (Πετράδια) Γιά τὸ καθῆκον, σελ. 25-26, **τοῦ ἴδιου:** (Πετράδια) Γιά τὸ Σχολεῖο, σελ. 57-58, **τοῦ ἴδιου:** (Πετράδια) Γιά τὴν ἀνατροφή, σελ. 88-89, **τοῦ ἴδιου:** (Πετράδια) Γιά τοὺς γονεῖς καί τὰ παιδιά, σελ. 111-112, **τοῦ ἴδιου:** (Πετράδια) Γιά τὰ βιβλία, σελ. 140-141, **τοῦ ἴδιου:** (Πετράδια) Γιά τὴ νεότητα, σελ. 166-167, **Μ.Π.Μ.,** ἐπιστολὴ καί μαθητικὴ ἐργασία γιά ΚΑΤΑΚΟΜΒΕΣ, σελ. 21.

- **ΘΕΟΛΟΓΙΑ - ΙΣΤΟΡΙΑ - ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ:** Άραβανῆς Γεώργιος, Ἀφιέρωμα στήν Ἑλληνίδα γυναίκα, σελ. 109-110, **Γκενάκου Ζωή**, Σπουδαῖο διπλωματικό ἔγγραφο τῆς Τουρκοκρατίας ἀπό τήν Φιλοθέη Μπενιζέλου, σελ. 96-100, **Λιαμῆς Ἡλίας**, Ὁ ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, σελ. 94-95, († **Μπρατσιώτης Παναγιώτης**), Περί τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, σελ. 143-144, **Χρονόπουλος Νικ.**, Ἡ θρησκευτικότητα τοῦ Ἀϊνστάϊν, σελ. 103-105.
- **ΕΙΔΗΣΕΙΣ:** Σελ. 22-24, 59, 90-92.
- **ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ:** Σελ. 27-28, 60, 92, 114-116, 142-143, σελ. 169-170.
- **ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΕΣ:** (†) Βασίλειος Χαρώνης, σελ. 60, (†) Κουτσουλέλος Δημ., σελ. 114. (†) Γεώργιος Ὑφαντῆς, σελ. 169.
- **ΚΕΙΜΕΝΑ - ΠΟΙΗΣΗ - ΚΕΙΜΕΝΑ ΕΣΩΦΥΛΟΥ:** Καλλιέργησε τόν κῆπο σου (**Τό δεύτερο βιβλίο τῆς Λεζάρ**) τ. Ιαν.-Φεβ., Διακήρυξη τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἑθνικῆς Συνελεύσεως, τ. Μαρτίου-Ἀπρ., Προγονική Κληρονομιά (**Ἰωάννης Θ. Κολιτσάρας**), τ. Μαΐου-Ἰουνίου, Ἑλληνικότητα Μακεδονίας καί Σκόπια, (**Συντάξεως**) τ. Ἰουλίου-Αὐγούστου, Ἠθική Ἀγωγή (**Ἰωάννης Θ. Κολιτσάρας**), τ. Σεπτ.-Ὀκτ., **Κωνσταντέλλος Δημ.**, Ἡ ἑλληνική «θύραθεν» καί ἱερά Παιδεία..., σελ. 137-138, **Παπαδημητρίου-Καραντώνη Ἰσμήνη**, Ποιά ἄνοιξη, σελ. 59, **Φαρμάκης Βασίλειος**, Ὡδή στή μνήμη ἡ μνήμης ἐγκώμιον, σελ. 87.
- **ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ:** Σελ. 113, 168.

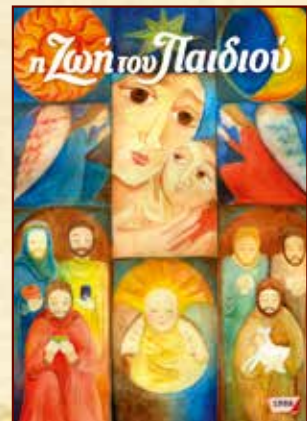

Άξίζει νά διαβάσετε

Το μηνιαίο Ὁρθόδοξο Χριστιανικό Περιοδικό με την ιστορία τῶν 100 χρόνων του κοντά στὸν ἑλληνικὸ λαό.

Περιοδικό με ἱστορία μεγαλύτερη τῶν 50 ἐτῶν, ποὺ ἀπευδύνηται στὴ γυναίκα, στὴν πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ της παρουσία.

Τὸ περιοδικό γιὰ τὴν Ἐπιστήμη, τὰ Γράμματα καὶ τὴν Τέχνη, μετὸ ἔνδοξο παρελθὸν καὶ τὸ δυναμικὸ “παρῶν” στὶς μάχες του κατὰ τοῦ ὕλισμοῦ καὶ τῆς ἀπιστίας.

Νεανικὸ περιοδικό τῆς “Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως” – μετὸν ἐνθουσιασμό τῆς νεότητος καὶ τὴ σφραγίδα τῆς πίστεως καὶ τῆς παιδείας.

Τὸ μηνιαῖο παιδικὸ περιοδικό ποὺ κυκλοφορεῖ ἀπὸ τὸ 1946 – ἓνας πολύτιμος πνευματικὸς φίλος γιὰ τὰ Ἑλληνοπούλα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Χριστιανικής Ένώσεως
Έκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν

- **Σπυρ. Καλλιάφα:**
ΤΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΟΥ ΟΡΜΗΣ _____ 3,00 €
ΕΘΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ, ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ & ΠΑΙΔΕΙΑ _____ 3,00 €
ΤΑ ΠΕΝΤΕ ΠΡΩΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΕΤΗ έκδοσις Γ΄ _____ 5,00 €
- **Γ. Θ. Κολιτσάρα:**
ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ τόμοι Β΄ & Γ΄ ἕκαστος _____ 6,00 €
Η ΑΠΑ ΓΡΑΦΗ ΔΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΜΟΡΦΩΣΙΝ ΤΟΥ _____ 3,00 €
Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΗΓΕΤΗΣ _____ 10,00 €
- **Β. Χαραλαμποπούλου:**
Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ _____ 3,00 €
Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΔΟΥΛΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ _____ 3,00 €
ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΚΑΙ ΕΦΗΒΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ _____ 3,00 €
- **Μ. Debesse:**
ΣΤΑΘΜΟΙ ΑΓΩΓΗΣ _____ 5,00 €
- **G. Allport:**
ΤΟ ΑΤΟΜΟΝ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΟΥ _____ 6,00 €
- **Ίωάν. Ἀντωνίου:**
ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΜΕΝ ΤΑΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΑΣ ΑΠΟ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΑΠΟΨΕΩΣ _____ 3,00 €
- **ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΤΗΣ Χ.Ε.Ε.Λ.:**
ΤΑ ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΙΔΑΝΙΚΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑΝ ΜΑΣ _____ 6,00 €
Η ΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ _____ 6,00 €
Η ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ ΩΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ _____ 6,00 €
Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗΝ ΤΟΥ _____ 6,00 €
Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ _____ 6,00 €
ΟΔΗΓΗΤΙΚΗ, ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ _____ 6,00 €
ΤΑ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ _____ 6,00 €
ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ _____ 6,00 €
ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΣ _____ 6,00 €
ΤΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΝ ΠΝΕΥΜΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΝ _____ 6,00 €
ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΑΞΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ _____ 6,00 €
Η ΕΘΝΙΚΗ ΜΑΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ _____ 6,00 €
ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ _____ 6,00 €
ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ _____ 6,00 €
ΠΑΙΔΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ _____ 6,00 €
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ _____ 6,00 €
Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ _____ 6,00 €
ΠΡΟΣΩΠΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ _____ 6,00 €
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ _____ 6,00 €
ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΠΟΤΥΧΙΩΝ _____ 6,00 €
ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ _____ 10,00 €
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ _____ 10,00 €

